

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะสำรวจและวิเคราะห์เนื้อหาค่านิยมทัศนคติทางจริยธรรมที่ปรากฏในนวนิยายที่เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งมีจำนวน 20 เรื่อง ตัวแปรในการวิจัยคือจริยธรรมจำนวน 25 ด้าน ซึ่งแจกแจงมาจาก "คุณลักษณะของคนไทยที่มีความจำเป็นต้องปลูกฝังให้ถึงพร้อมในสถานการณ์ปัจจุบัน 10 ประการ" ที่คณะกรรมการจัดทำหลักการและวิธีการจัดจริยศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการได้เรียบเรียงขึ้นจากความมุ่งหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ "เกณฑ์สำหรับวิเคราะห์เนื้อหาค่านิยมทัศนคติทางจริยธรรมในนวนิยาย" ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านและอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว ก่อนที่จะนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์เนื้อหาค่านิยมทัศนคติทางจริยธรรมในนวนิยายเรื่องชีวิตบ้านป่า เป็นเรื่องแรก ผู้วิจัยได้ขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิอีกท่านหนึ่งวิเคราะห์เนื้อหาของนวนิยายเรื่องเดียวกันนี้ โดยใช้เกณฑ์สำหรับวิเคราะห์เนื้อหาค่านิยมทัศนคติทางจริยธรรมในนวนิยายที่สร้างขึ้นเพื่อการวิจัยครั้งนี้เป็นเครื่องมือเช่นเดียวกัน เพื่อทดสอบความน่าเชื่อถือในการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยด้วยวิธีหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างผลการวิเคราะห์ของผู้วิจัยและของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นผู้วิจัยจึงได้อ่านเพื่อวิเคราะห์นวนิยายเรื่องที่เหลือด้วยตนเองทุกเรื่องเพื่อสำรวจและให้คะแนนความถี่ของเนื้อหาค่านิยมทัศนคติทางจริยธรรมแต่ละด้านที่ปรากฏในนวนิยาย การให้คะแนนจะให้ทุกครั้งที่อ่านพบเนื้อหาที่ทำให้เกิดทัศนคติทางจริยธรรมในด้านที่เป็นตัวแปรในการวิจัย การอ่านเพื่อวิเคราะห์นวนิยายแต่ละเรื่องจะอ่านเรื่องละ 2 ครั้งเพื่อให้ผลการวิเคราะห์ถูกต้องสมบูรณ์ และเพื่อเขียนเนื้อเรื่องย่อหรือบรรณมิตินกลงในบัตรแข็งขนาด 5 x 8 นิ้ว

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิจัยในด้านที่เกี่ยวกับนวนิยายเรื่องต่าง ๆ สรุปโดยเรียงตามความถี่จากเรื่องที่มีความถี่ของเนื้อหาที่ใหม่ในทัศน์ทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ รวมกันสูง ไปหาเรื่องที่มีความถี่ของเนื้อหาที่ใหม่ในทัศน์ทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ รวมกันต่ำได้ดังนี้

กองทัพธรรม มีเนื้อหาด้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมจำนวน 23 ด้าน ปรากฏในความถี่รวม 266 ครั้ง โดยมีจริยธรรมด้าน "รักและเทิดทูนศาสนา" ปรากฏอยู่มากที่สุด จริยธรรมที่ขาดคือ "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย" และ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ"

จดหมายจากเมืองไทย มีเนื้อหาด้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมจำนวน 22 ด้าน ปรากฏในความถี่รวม 244 ครั้ง โดยมีจริยธรรมด้าน "รู้จักพิจารณาอย่างมีเหตุผล" ปรากฏอยู่มากที่สุด จริยธรรมด้านที่ขาดคือ "รักและเทิดทูนศาสนา", "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์" และ "รู้จักเสียสละ"

อยู่กับก๋ง มีเนื้อหาด้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมจำนวน 23 ด้าน ปรากฏในความถี่รวม 223 ครั้ง โดยมีจริยธรรมด้าน "ขยัน" ปรากฏอยู่มากที่สุด จริยธรรมด้านที่ขาดคือ "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย" และ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ"

ร่มธรรม มีเนื้อหาด้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมจำนวน 22 ด้าน ปรากฏในความถี่รวม 215 ครั้ง โดยมีจริยธรรมด้าน "รักและเทิดทูนศาสนา" ปรากฏอยู่มากที่สุด จริยธรรมด้านที่ขาดคือ "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "รู้จักพึ่งตนเอง" และ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ"

บุลาภ มีเนื้อหาด้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมจำนวน 24 ด้าน ปรากฏในความถี่รวม 186 ครั้ง โดยมีจริยธรรมด้าน "มีอุดมคติ" ปรากฏอยู่มากที่สุด จริยธรรมด้านที่ขาดคือ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ"

ผู้ใหญ่ลีกับนางมา มีเนื้อหาด้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมจำนวน 20 ด้าน ปรากฏในความถี่รวม 147 ครั้ง โดยมีจริยธรรมด้าน "ขยัน" ปรากฏอยู่มากที่สุด จริยธรรมด้านที่ขาดคือ "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "รักและเทิดทูนชาติ", "รักและเทิดทูน

พระมหากษัตริย์", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ" และ "มีความกล้าหาญ"

เชิงพาณิชย์ มีเนื้อหาด้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมจำนวน 19 ด้าน ปรากฏในความถี่รวม 139 ครั้ง โดยมีจริยธรรมด้าน "รักและเทิดทูนศาสนา" ปรากฏอยู่มากที่สุด จริยธรรมด้านที่ขาดคือ "สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ", "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "รักและเทิดทูนชาติ", "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ" และ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ"

อุดมการณ์เส้นขนาน มีเนื้อหาด้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมครบทั้ง 25 ด้าน ซึ่งปรากฏในความถี่รวม 123 ครั้ง โดยมีจริยธรรมด้าน "มีพลานามัยทางร่างกายสมบูรณ์" ปรากฏอยู่มากที่สุด

ทุ่งมหาธาตุ มีเนื้อหาด้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมจำนวน 23 ด้าน ปรากฏในความถี่รวม 114 ครั้ง โดยมีจริยธรรมด้าน "มีความซื่อสัตย์สุจริต" และด้าน "มีอุดมคติ" ปรากฏอยู่มากที่สุด จริยธรรมด้านที่ขาดคือ "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย" และ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ"

ล่องไพร เล่ม 1 มีเนื้อหาด้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมจำนวน 18 ด้าน ปรากฏในความถี่รวม 103 ครั้ง โดยมีจริยธรรมด้าน "รู้จักวิจารณ์อย่างมีเหตุผล" ปรากฏอยู่มากที่สุด จริยธรรมด้านที่ขาดคือ "ขยัน", "สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ", "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "รู้จักฟังตนเอง", "มีอุดมคติ", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ" และ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ"

ละครแห่งชีวิต มีเนื้อหาด้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมจำนวน 21 ด้าน ปรากฏในความถี่รวม 99 ครั้ง โดยมีจริยธรรมด้าน "รู้จักวิจารณ์อย่างมีเหตุผล" ปรากฏอยู่มากที่สุด จริยธรรมด้านที่ขาดคือ "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ", "มีความสามัคคี" และ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ"

ผู้ดี มีเนื้อหาค่านิยมโน้ตศน์ทางจริยธรรมจำนวน 22 ด้าน ปรากฏในความถี่รวม 92 ครั้ง โดยมีจริยธรรมด้าน "มีความเมตตาอารี" ปรากฏอยู่มากที่สุด จริยธรรมด้านที่ขาดคือ "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์" และ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ"

ลูกอีสาน มีเนื้อหาค่านิยมโน้ตศน์ทางจริยธรรมจำนวน 17 ด้าน ปรากฏในความถี่รวม 85 ครั้ง โดยมีจริยธรรมด้าน "รู้จักตัดสินใจอย่างมีเหตุผล" ปรากฏมากที่สุด จริยธรรมด้านที่ขาดคือ "มีความยุติธรรม", "สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ", "รู้จักคิดริเริ่ม", "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "รักและเทิดทูนชาติ", "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ" และ "รู้จักเสียสละ"

เกิดเป็นหมอ มีเนื้อหาค่านิยมโน้ตศน์ทางจริยธรรมจำนวน 20 ด้าน ปรากฏในความถี่รวม 75 ครั้ง โดยมีเนื้อหาที่ใหม่โน้ตศน์ทางจริยธรรมด้าน "มีอุดมคติ" ปรากฏอยู่มากที่สุด จริยธรรมด้านที่ขาดคือ "มีความซื่อสัตย์สุจริต", "ประหยัด", "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ" และ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ"

ชีวิตบ้านป่า มีเนื้อหาค่านิยมโน้ตศน์ทางจริยธรรมจำนวน 15 ด้าน ปรากฏในความถี่รวม 75 ครั้ง โดยมีเนื้อหาที่ใหม่โน้ตศน์ทางจริยธรรมด้าน "มีความเมตตาอารี" ปรากฏอยู่มากที่สุด จริยธรรมด้านที่ขาดคือ "มีความยุติธรรม", "ประหยัด", "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "รักและเทิดทูนชาติ", "ร่ำและเทิดทูนศาสนา", "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์", "มีพลานามัยด้านร่างกายสมบูรณ์", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ", "รู้จักเสียสละ" และ "มีความกล้าหาญ"

ผีเสื้อและดอกไม้ มีเนื้อหาค่านิยมโน้ตศน์ทางจริยธรรมจำนวน 22 ด้าน ปรากฏในความถี่รวม 68 ครั้ง โดยมีเนื้อหาที่ใหม่โน้ตศน์ทางจริยธรรมด้าน "ประหยัด" ปรากฏอยู่มากที่สุด จริยธรรมด้านที่ขาดคือ "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "รักและเทิดทูนชาติ และ "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์"

ได้รับกาสาหวัดสตรี มีเนื้อหาด้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมจำนวน 14 ด้าน ปรากฏในความถี่รวม 64 ครั้ง โดยมีเนื้อหาที่ใหม่ในทัศน์ทางจริยธรรมด้าน "รักและเทิดทูนศาสนา" ปรากฏอยู่มากที่สุด จริยธรรมด้านที่ขาดคือ "ประหยัด", "สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ", "รู้จักคิดริเริ่ม", "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "รักและเทิดทูนชาติ", "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์", "มีพลานามัยทางด้านร่างกายสมบูรณ์", "รู้จักพึ่งตนเอง", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ", "รู้จักเสียสละ" และ "มีความสามัคคี"

แสงไสมี มีเนื้อหาด้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมจำนวน 20 ด้าน ปรากฏในความถี่รวม 60 ครั้ง โดยมีจริยธรรมด้าน "มีความเขตคาอาารี" ปรากฏอยู่มากที่สุด จริยธรรมด้านที่ขาดคือ "สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ", "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ" และ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ"

กามนิต (ภาคพื้นดิน) มีเนื้อหาด้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมจำนวน 14 ด้าน ปรากฏในความถี่รวม 36 ครั้ง โดยมีจริยธรรมด้าน "รู้จักคิดลึนใจอย่างมีเหตุผล" ปรากฏอยู่มากที่สุด จริยธรรมด้านที่ขาดคือ "มีความยุติธรรม", "ประหยัด", "สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ", "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "รักและเทิดทูนชาติ", "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์", "มีพลานามัยทางด้านร่างกายสมบูรณ์", "มีพลานามัยทางด้านจิตใจสมบูรณ์", "รู้จักพึ่งตนเอง", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ", และ "มีความสามัคคี"

ข้างหลังภาพ มีเนื้อหาด้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมจำนวน 12 ด้าน ปรากฏในความถี่รวม 26 ครั้ง โดยมีจริยธรรมด้าน "รู้จักวิจารณ์อย่างมีเหตุผล" และด้าน "มีพลานามัยทางด้านจิตใจสมบูรณ์" ปรากฏอยู่มากที่สุด จริยธรรมด้านที่ขาดคือ "มีระเบียบวินัย", "รู้จักคิดริเริ่ม", "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "รักและเทิดทูนชาติ", "รักและเทิดทูนศาสนา", "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์", "มีพลานามัยทางด้านร่างกายสมบูรณ์", "รู้จักพึ่งตนเอง", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ", "รู้จักเสียสละ", "มีความกล้าหาญ" และ "มีความสามัคคี"

จากข้อสรุปดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า นวนิยายที่มีเนื้อหาต้านมโนทัศน์ทางจริยธรรม ครบทั้ง 25 คำน มีเพียงเรื่องเดียวคือเรื่องอุดมการบนเส้นขนาน นวนิยายที่มีเนื้อหาต้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมปรากฏมารองลงมาคือเรื่องปลูลากง ซึ่งขาดเนื้อหาต้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมด้าน "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ" เพียงด้านเดียว ส่วนนวนิยายอีก 3 เรื่องคือ กองทัพธรรม หุ่นมาราช และอยู่กับก๋ง ต่างก็ขาดเนื้อหาที่ทำให้เกิดมโนทัศน์ทางจริยธรรมในค่านเดียวกัน 2 ด้านคือ "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย" และ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ" นวนิยายที่มีจำนวนค่านของจริยธรรมที่ใช้เป็นตัวแปรในการวิจัยปรากฏอยู่น้อยที่สุดคือเรื่องข้างหลังภาพ ซึ่งมีเนื้อหาต้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมเพียง 12 ค่าน ขาด 13 ค่าน นวนิยายเรื่องที่มีจำนวนค่านของจริยธรรมน้อยรองลงมาคือเรื่องกามนิค (ภาคพื้นดิน) และเรื่องไต้ร่มกาสาวพัศตร์ ซึ่งมีจำนวนค่านของจริยธรรมที่ใช้เป็นตัวแปรในการวิจัยปรากฏอยู่เท่ากันคือมี 14 ค่าน ขาด 11 ค่าน

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า ในจำนวนนวนิยายที่เป็นประชากรในการวิจัยทั้ง 20 เรื่อง นวนิยายเรื่องที่มีค่าความถี่สูงสุดของจริยธรรมบางค่านปรากฏอยู่ได้แก่ เรื่องจดหมายจากเมืองไทย ปลูลากง กองทัพธรรม อยู่กับก๋ง ร่มธรรม ล่องไพร เล่ม 1 ชีวิตบ้านป่า และเชิงผาตีมหานต์ ส่วนนวนิยายเรื่องที่ไม่มีค่าความถี่สูงสุดของจริยธรรมค่านใดปรากฏอยู่เลยได้แก่เรื่อง กามนิค (ภาคพื้นดิน) เกิดเป็นหมอ ข้างหลังภาพ ไต้ร่มกาสาวพัศตร์ หุ่นมาราช ผีเสื้อและดอกไม้ ผู้ดี ผู้ใหญ่ลี้กับนางมา ละครแห่งชีวิต ลูกอีสาน แสงไสย และอุดมการบนเส้นขนาน

ตอนที่ 2 ผลการวิจัยในค่านที่เกี่ยวกับจริยธรรมด้านต่าง ๆ สรุปโดยเรียงตามความถี่จากจริยธรรมค่านที่ปรากฏความถี่ในนวนิยายเรื่องต่าง ๆ รวมกันสูงไปหาค่านที่ปรากฏความถี่ในนวนิยายเรื่องต่าง ๆ รวมกันต่ำได้ดังนี้

จริยธรรมค่าน "รู้จักวิจารณ์อย่างมีเหตุผล" ปรากฏความถี่รวม 217 ครั้ง ในนวนิยายครบทุกเรื่อง โดยปรากฏมากที่สุดในเรื่องล่องไพร เล่ม 1

จริยธรรมค่าน "มีความเมตตาอารี" ปรากฏความถี่รวม 216 ครั้ง ในนวนิยายครบทุกเรื่อง โดยปรากฏมากที่สุดในเรื่องกองทัพธรรม

จริยธรรมด้าน "ขยัน" ปรากฏความถี่รวม 176 ครั้ง ในนวนิยายจำนวน 19 เรื่อง โดยปรากฏมากที่สุดในเรื่องอยู่กับก๋ง นวนิยายที่ขาดเนื้อหาที่ใหม่ โน้ตค้นทางจริยธรรมด้านนี้คือ เรื่องล่องไพร เล่ม 1

จริยธรรมด้าน "มีความกตัญญูกตเวที" ปรากฏความถี่รวม 160 ครั้ง ในนวนิยายครบทุกเรื่อง โดยปรากฏมากที่สุดในเรื่องอยู่กับก๋ง

จริยธรรมด้าน "รักและเทิดทูนศาสนา" ปรากฏความถี่รวม 159 ครั้ง ในนวนิยายจำนวน 17 เรื่อง โดยปรากฏมากที่สุดในนวนิยายเรื่องกองทัพธรรม นวนิยายที่ขาดเนื้อหาที่ใหม่ โน้ตค้นทางจริยธรรมด้านนี้คือข้างหลังภาพ จดหมายจากเมืองไทย และชีวิตบ้านป่า

จริยธรรมด้าน "รู้จักคัดสินใจอย่างมีเหตุผล" ปรากฏความถี่รวม 153 ครั้ง ในนวนิยายครบทุกเรื่อง โดยปรากฏมากที่สุดในเรื่องกองทัพธรรม

จริยธรรมด้าน "มีพละนาภัยทางด้านจิตใจสมบูรณ์" ปรากฏความถี่รวม 140 ครั้ง ในนวนิยาย 19 เรื่อง โดยปรากฏมากที่สุดในนวนิยายเรื่องจดหมายจากเมืองไทย นวนิยายที่ขาดเนื้อหาที่ใหม่ โน้ตค้นทางจริยธรรมด้านนี้คือเรื่องกามนิค (ภาคพื้นดิน)

จริยธรรมด้าน "มีอุทิศตน" ปรากฏความถี่รวม 138 ครั้ง ในนวนิยายจำนวน 19 เรื่อง โดยปรากฏมากที่สุดในนวนิยายเรื่องร่มธรรม นวนิยายที่ขาดเนื้อหาที่ใหม่ โน้ตค้นทางจริยธรรมด้านนี้คือเรื่องล่องไพร เล่ม 1

จริยธรรมด้าน "มีความซื่อสัตย์ สุจริต" ปรากฏความถี่รวม 115 ครั้ง ในนวนิยายจำนวน 19 เรื่อง โดยปรากฏมากที่สุดในเรื่องร่มธรรม นวนิยายที่ขาดเนื้อหาที่ใหม่ โน้ตค้นทางจริยธรรมด้านนี้คือเรื่องเกิดเป็นหมอ

จริยธรรมด้าน "ยึดมั่นในสัมมาชีพ" ปรากฏความถี่รวม 110 ครั้ง ในนวนิยายครบทุกเรื่อง โดยปรากฏมากที่สุดในเรื่องอยู่กับก๋ง

จริยธรรมด้าน "ประหยัด" ปรากฏความถี่รวม 103 ครั้ง ในนวนิยายจำนวน 16 เรื่อง นวนิยายที่ขาดเนื้อหาที่ใหม่ โน้ตค้นทางจริยธรรมด้านนี้คือเรื่องกามนิค (ภาคพื้นดิน) เกิดเป็นหมอ ชีวิตบ้านป่า และได้รับกาสาวพัสตร์ นวนิยายที่มีเนื้อหาที่ใหม่ โน้ตค้นทางจริยธรรมด้านนี้ ปรากฏอยู่มากที่สุด คือเรื่อง จดหมายจากเมืองไทย

จริยธรรมด้าน "รู้จักคิดริเริ่ม" ปรากฏความถี่รวม 95 ครั้ง ในนวนิยายจำนวน 17 เรื่อง โดยปรากฏมากที่สุดในเรื่องจดหมายจากเมืองไทย นวนิยายที่ขาดเนื้อหาที่ใหม่ในทัศนทางจริยธรรมด้านนี้คือเรื่องข้างหลังภาพ ได้รับกาสาหวัดสร และลูกอีสาน

จริยธรรมด้าน "มีระเบียบวินัย" ปรากฏความถี่รวม 92 ครั้ง ในนวนิยายจำนวน 19 เรื่อง โดยปรากฏมากที่สุดในเรื่องอยู่กับกง นวนิยายที่ขาดเนื้อหาที่ใหม่ในทัศนทางจริยธรรมด้านนี้คือเรื่องข้างหลังภาพ

จริยธรรมด้าน "มีความกล้าหาญ" ปรากฏความถี่รวม 83 ครั้ง ในนวนิยายจำนวน 17 เรื่อง โดยปรากฏมากที่สุดในเรื่องล่องไพร เล่ม 1 นวนิยายที่ขาดเนื้อหาที่ใหม่ในทัศนทางจริยธรรมด้านนี้คือเรื่องข้างหลังภาพ ชีวิตบ้านป่า และผู้ใหญ่ลี้กับนางมา

จริยธรรมด้าน "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ" ปรากฏความถี่รวม 67 ครั้ง ในนวนิยายจำนวน 13 เรื่อง โดยปรากฏมากที่สุดในนวนิยายเรื่องจดหมายจากเมืองไทย นวนิยายที่ขาดเนื้อหาที่ใหม่ในทัศนทางจริยธรรมด้านนี้คือเกิดเป็นหมอข้างหลังภาพ ชีวิตบ้านป่า เชียงหาติมพานต์ ล่องไพร เล่ม 1 ละครแห่งชีวิต และแสงไสย

จริยธรรมด้าน "มีความยุติธรรม" ปรากฏความถี่รวม 65 ครั้ง ในนวนิยายจำนวน 17 เรื่อง โดยปรากฏมากที่สุดในเรื่องจดหมายจากเมืองไทย นวนิยายที่ขาดเนื้อหาที่ใหม่ในทัศนทางจริยธรรมด้านนี้คือเรื่องกามนิต (ภาคพื้นดิน) ชีวิตบ้านป่า และลูกอีสาน

จริยธรรมด้าน "มีความสามัคคี" ปรากฏความถี่รวม 65 ครั้ง ในนวนิยายจำนวน 16 เรื่อง โดยปรากฏมากที่สุดในเรื่องกองทัพธรรม นวนิยายที่ขาดเนื้อหาที่ใหม่ในทัศนทางจริยธรรมด้านนี้คือเรื่องกามนิต (ภาคพื้นดิน) ข้างหลังภาพ ได้รับกาสาหวัดสร และละครแห่งชีวิต

จริยธรรมด้าน "รู้จักเสียสละ" ปรากฏความถี่รวม 54 ครั้ง ในนวนิยายจำนวน 15 เรื่อง โดยปรากฏมากที่สุดในนวนิยายเรื่องเชียงหาติมพานต์ นวนิยายที่ขาดเนื้อหาที่ใหม่ในทัศนทางจริยธรรมด้านนี้คือเรื่องข้างหลังภาพ จดหมายจากเมืองไทย ชีวิตบ้านป่า ได้รับกาสาหวัดสร และลูกอีสาน

จริยธรรมด้าน "มีพละนาภัยทางด้านร่างกายสมบูรณ์" ปรากฏความถี่รวม 52 ครั้ง
 ในนวนิยายจำนวน 16 เรื่อง โดยปรากฏมากที่สุดในนวนิยายเรื่องจดหมายจากเมืองไทย
 นวนิยายที่ขาดเนื้อหาที่ใหม่ โทศน์ทางจริยธรรมด้านนี้คือเรื่องกามนิค (ภาคพื้นดิน) ข้างหลังภาพ
 ชีวิตบ้านป่า และได้รับกาสาฬสตร์

จริยธรรมด้าน "รู้จักพึ่งตนเอง" ปรากฏความถี่รวม 50 ครั้ง ในนวนิยายจำนวน
 15 เรื่อง โดยปรากฏมากที่สุดในนวนิยายเรื่องปูลากง นวนิยายที่ขาดเนื้อหาที่ใหม่ โทศน์ทาง
 จริยธรรมด้านนี้คือกามนิค (ภาคพื้นดิน) ข้างหลังภาพ ได้รับกาสาฬสตร์ ร่มธรรม และล่องไพร
 เล่ม 1

จริยธรรมด้าน "สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ" ปรากฏ
 ความถี่รวม 42 ครั้ง ในนวนิยายจำนวน 14 เรื่อง โดยปรากฏมากที่สุดในเรื่องปูลากง
 นวนิยายที่ขาดเนื้อหาที่ใหม่ โทศน์ทางจริยธรรมด้านนี้คือเรื่องกามนิค (ภาคพื้นดิน) เขิงผา
 ทิมพานต์ ได้รับกาสาฬสตร์ ล่องไพร เล่ม 1 ลูกอีสาน และแสงไสย

จริยธรรมด้าน "รักและเทิดทูนชาติ" ปรากฏความถี่รวม 38 ครั้ง ในนวนิยายจำนวน
 12 เรื่อง โดยปรากฏมากที่สุดในนวนิยายเรื่องปูลากง นวนิยายที่ขาดเนื้อหาที่ใหม่ โทศน์
 ทางจริยธรรมด้านนี้คือเรื่องกามนิค (ภาคพื้นดิน) ข้างหลังภาพ ชีวิตบ้านป่า เขิงผาทิมพานต์
 ได้รับกาสาฬสตร์ ผีเสื้อและดอกไม้ ผู้ใหญ่ลี้กับนางมา และลูกอีสาน

จริยธรรมด้าน "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์" ปรากฏความถี่รวม 31 ครั้ง ใน
 นวนิยายจำนวน 9 เรื่อง โดยปรากฏมากที่สุดในนวนิยายเรื่องปูลากง นวนิยายที่ขาดเนื้อหา
 ด้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมด้านนี้คือ เรื่องกามนิค (ภาคพื้นดิน) ข้างหลังภาพ จดหมายจาก
 เมืองไทย ชีวิตบ้านป่า เขิงผาทิมพานต์ ได้รับกาสาฬสตร์ ผีเสื้อและดอกไม้ ผู้ดี ผู้ใหญ่ลี้กับ
 นางมา ลูกอีสาน และแสงไสย

จริยธรรมด้าน "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากร" ปรากฏความถี่รวม
 10 ครั้ง โดยมีปรากฏในนวนิยายเพียง 4 เรื่อง คือเรื่องจดหมายจากเมืองไทย ชีวิตบ้านป่า
 ผีเสื้อและดอกไม้ และอุดมการณ์บนเส้นขนาน นวนิยายที่มีเนื้อหาที่ใหม่ โทศน์ทางจริยธรรมด้านนี้
 ปรากฏอยู่มากที่สุดคือเรื่องชีวิตบ้านป่า

จริยธรรมด้าน "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย" ปรากฏความถี่รวม 9 ครั้ง โดยมีปรากฏในนวนิยายเพียง 3 เรื่อง คือเรื่องจดหมายจากเมืองไทย ฟูลากง และอุคมการบนเส้นขนาน นวนิยายที่มีเนื้อหาที่ใหม่ในทัศน์ทางจริยธรรมด้านนี้ปรากฏอยู่มากที่สุดคือเรื่องฟูลากง

จากข้อสรุปดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เนื้อหาด้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมที่มีปรากฏในนวนิยายทุกเรื่องที่มีอยู่ 5 ด้านคือ "ยึดมั่นในสัมมาชีพ", "รู้จักพิจารณาอย่างมีเหตุผล", "รู้จักคัดสินใจอย่างมีเหตุผล", "มีความเมตตาอารี" และ "มีความกตัญญูกตเวทิต์" ส่วนเนื้อหาด้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมที่นวนิยายส่วนใหญ่ขาดมีอยู่ 2 ด้านคือ "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย" และ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ"

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังพบว่า ในจำนวนจริยธรรมที่เป็นตัวแปรในการวิจัยทั้ง 25 ด้าน จริยธรรมด้านที่เป็นจริยธรรมที่ปรากฏมากเป็นอันดับหนึ่งของนวนิยายบางเรื่องได้แก่ จริยธรรมด้าน "รู้จักพิจารณาอย่างมีเหตุผล", "รักและเทิดทูนศาสนา", "มีอุมคติ", "มีความเมตตาอารี", "ขยัน", "รู้จักคัดสินใจอย่างมีเหตุผล", "มีพละนาถัยทางด้านจิตใจสมบูรณ์", "มีความซื่อสัตย์ สุจริต" และ "ประหยัด" ส่วนจริยธรรมด้านที่ไม่ได้เป็นจริยธรรมที่ปรากฏมากเป็นอันดับหนึ่งของนวนิยายเรื่องใดเลย ได้แก่ จริยธรรมด้าน "มีระเบียบวินัย", "มีความยุติธรรม", "ยึดมั่นในสัมมาชีพ", "สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ", "รู้จักคิดริเริ่ม", "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "รักและเทิดทูนชาติ", "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์", "มีพละนาถัยทางด้านร่างกายสมบูรณ์", "รู้จักทั้งตนเอง", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ", "รู้จักเสียสละ", "มีความกตัญญูกตเวทิต์", "มีความกล้าหาญ" และ "มีความสามัคคี"

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับนวนิยายที่เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาแต่ละเรื่อง

ผลการวิจัยเกี่ยวกับนวนิยายที่เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาแต่ละเรื่อง จะเสนอตามลำดับความถี่ จากเรื่องที่มีเนื้อหาค่านิยมทัศนคติทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ ปรากฏในความถี่รวมสูงไปหาเรื่องที่มีเนื้อหาค่านิยมทัศนคติทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ ปรากฏในความถี่รวมต่ำดังนี้

กองทัพธรรม

ผลจากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ในจำนวนนวนิยายทั้ง 20 เรื่อง ที่เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาวิชาภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น นวนิยายเรื่องกองทัพธรรม เป็นเรื่องที่มีเนื้อหาที่ใหม่ทัศนคติทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ ปรากฏในความถี่รวมสูงสุดคือ 266 ครั้ง โดยมีเนื้อหาที่ใหม่ทัศนคติเกี่ยวกับการ "รักและเทิดทูนศาสนา" ปรากฏอยู่มากเป็นอันดับหนึ่งในความถี่ 40 ครั้ง รองลงมาได้แก่เนื้อหาที่ใหม่ทัศนคติเกี่ยวกับการ "มีความเมตตาอารี" ซึ่งปรากฏในความถี่ 32 ครั้ง โดยที่จริยธรรมทั้ง 2 ด้านนี้เป็นจริยธรรมที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้มากกว่าเรื่องอื่น ๆ ด้วย นอกจากนี้จริยธรรมอีกด้านหนึ่งที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้มากกว่าเรื่องอื่น ๆ ก็คือจริยธรรมด้าน "มีความสามัคคี" ซึ่งปรากฏในความถี่ 13 ครั้ง ส่วนจริยธรรมด้านที่นวนิยายเรื่องนี้ขาดมีอยู่ 2 ด้านคือ "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย" และ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ"

การที่นวนิยายเรื่องกองทัพธรรมมีเนื้อหาที่ใหม่ทัศนคติทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ ปรากฏในความถี่สูงสุดเมื่อเทียบกับนวนิยายอีก 19 เรื่อง ที่เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เช่นกันนั้น ก็คงจะเนื่องจากนวนิยายเรื่องนี้มีการดำเนินเรื่องที่ยืดยาวกว่านวนิยายเรื่องอื่น ๆ คือมีความยาวถึง 3 ภาค และเป็นนวนิยายแนวธรรมนิยม (Moralism Novel) ที่มุ่งเสนอแนวคิดทางด้านศาสนธรรมและจริยธรรมให้แก่ผู้อ่านอยู่แล้ว จึงทำให้มีเนื้อหาที่ทำให้เกิดทัศนคติทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ สอดแทรกอยู่มากดังกล่าว และด้วยเหตุผลเดียวกันนี้เองที่นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาที่ใหม่ทัศนคติเกี่ยวกับการ "รักและเทิดทูนศาสนา" สอดแทรกอยู่มากกว่าจริยธรรมด้านอื่น ๆ และทำให้ความถี่ของจริยธรรมด้าน "รักและเทิดทูนศาสนา" ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้เป็นความถี่ที่สูงกว่าความถี่ของจริยธรรมด้านเดียวกันที่ปรากฏในนวนิยายที่เป็น

หนังสืออ่านนอกเวลาเรื่องอื่น ๆ ด้วย สำหรับจริยธรรมอีกด้านหนึ่งที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้มากกว่าเรื่องอื่น ๆ คือ จริยธรรมด้าน "มีความเมตตาอารี" นั้น การที่ปรากฏมากในนวนิยายเรื่องกองทัพอธรรมก็เพราะมีเนื้อความบางตอนในนวนิยายเรื่องนี้ที่กล่าวหาตึงถึงพระพุทธประวัติ และการ "มีความเมตตาอารี" นั้นก็กล่าวได้ว่าเป็นคุณธรรมที่มีอยู่เต็มเปี่ยมในองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยหลังจากที่ทรงตรัสรู้แล้วก็ได้เสด็จออกไปรณฆราวาสในคามนิคมชนบทใหญ่น้อยต่าง ๆ ครอบงำกระทั่งเสด็จปรินิพพาน ทั้งนี้ก็ด้วยทรงมีน้ำพระทัยเมตตาต่อชาวโลก ต้องการให้มหาชนทั้งหลายหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงนั่นเอง ยังผลให้ผู้ที่รักและเกิดศรัทธาในพระองค์และธรรมของพระองค์รับเอาจริยธรรมในด้านที่เกี่ยวกับความเมตตาหรือ "เมตตาธรรม" มาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติด้วย ดังเช่น "ธนิยะ" และ "สุรเสนะ" สองพ่อลูกซึ่งเป็นตัวละครเอกของเรื่องนี้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมด้าน "มีความเมตตาอารี" ปรากฏอยู่มากกว่านวนิยายเรื่องอื่น ๆ ดังกล่าว ส่วนจริยธรรมด้าน "มีความสามัคคี" ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้มากกว่าเรื่องอื่น ๆ เช่นกันนั้น ถ้าเปรียบเทียบความถี่ของจริยธรรมด้านนี้กับจริยธรรมด้าน "มีความเมตตาอารี" ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้แล้ว ก็ จะเห็นความแตกต่างอยู่ค่อนข้างมาก กล่าวคือเนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมด้าน "มีความเมตตาอารี" ที่พบในนวนิยายเรื่องนี้จะมีความถี่ทั้งหมด 32 ครั้ง ในขณะที่เนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมด้าน "มีความสามัคคี" มีความถี่ทั้งหมดเพียง 13 ครั้ง อย่างไรก็ตาม จริยธรรมที่เกี่ยวกับความสามัคคีก็เป็นจริยธรรมด้านหนึ่งที่ผู้เขียนมุ่งจะให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญ ดังจะเห็นได้จากเนื้อความบางตอนที่ผู้เขียนได้สอดแทรกไว้และเหตุการณ์บางตอนที่ผู้เขียนได้ผูกขึ้นโดยเห็นได้ชัดว่าเป็นเจตนาที่จะให้ผู้อ่านเกิดมโนทัศน์เกี่ยวกับจริยธรรมด้านนี้ อาทิเช่น ตอนที่กล่าวถึงความแตกสามัคคีของเหล่ากษัตริย์ลิจจวิจนทำให้ศัตรูสามารถจับเอาได้ ตอนที่กล่าวถึงความพร้อมใจของคนในขบวนเกรียนของธนิยะซึ่งเต็มใจที่จะร่วมเสี่ยงภัยเพื่อช่วย เหลือสุรเสนะเมื่อสุรเสนะถูกคนร้ายจับตัวไป และตอนที่กล่าวถึงสัมพันธไมตรีอันดีระหว่างพระเจ้าสุรเสนะแห่งอโยธยา พระเจ้ากรุงฉัตราวดีแห่งแคว้นปัญจาละภาคเหนือ และพระเจ้ากรุงกัมบิลละแห่งแคว้นปัญจาละภาคใต้ เป็นต้น

แม้ว่านวนิยาย เรื่องกองทัพอธรรมจะเป็น เรื่องที่มีเนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ ปรากฏในความถี่รวมสูงสุดคาบผลการวิจัยครั้งนี้ แต่นวนิยายเรื่องนี้ก็ยังมีขาดเนื้อหาที่จะใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมในด้านที่เป็นตัวแปรในการวิจัยอยู่ 2 ด้านคือ "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย" และ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ"

ทั้งที่ผู้เขียนอาจสอดแทรกเข้าไปได้ในเนื้อเรื่องบางตอน เช่นตอนที่กล่าวถึงความพยายามในอันที่จะพัฒนาบ้านเมืองและให้การสงเคราะห์ประชาชนผู้ด้อยโอกาสทางสังคมของพระเจ้าสุรเสนะ เป็นต้น แต่ก็คงจะเป็นด้วยเรื่องของการปกครองระบอบประชาธิปไตยก็ดี และปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรของชาติก็ดี เป็นเรื่องใหม่เกินไปสำหรับสังคมสมัยพุทธกาลอันเป็นสมัยที่เป็นขอบเขตของนวนิยายเรื่องนี้ ดังนั้น จึงทำให้ไม่มีการสอดแทรกเนื้อหาที่จะทำให้เกิดโน้ตศน์เกี่ยวกับเรื่องทั้งสองโดยตรงในนวนิยายเรื่องนี้เลย

จดหมายจากเมืองไทย

นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาที่ใหม่โน้ตศน์ทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ ปรากฏในความถี่รวม 244 ครั้ง โดยมีเนื้อหาที่ใหม่โน้ตศน์ทางจริยธรรมด้าน "รู้จักวิจารณ์อย่างมีเหตุผล" ปรากฏอยู่มากกว่าด้านอื่น ๆ ในความถี่ 26 ครั้ง จริยธรรมด้านที่ไม่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้เลย ได้แก่ "รักและเทิดทูนศาสนา", "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์" และ "รู้จักเสียสละ" อนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างนวนิยายทั้ง 20 เรื่อง ที่เป็นประชากรในการวิจัยครั้งนี้ นวนิยายเรื่องจดหมายจากเมืองไทยจะมีเนื้อหาที่ใหม่โน้ตศน์ทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ ปรากฏในความถี่รวมมากเป็นอันดับสอง รองจากนวนิยายเรื่องกองทัพธรรมซึ่งใหม่โน้ตศน์ทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ มากที่สุดในความถี่รวม 266 ครั้ง โดยที่นวนิยายเรื่องจดหมายจากเมืองไทยมีเนื้อหาที่ใหม่โน้ตศน์ทางจริยธรรมในด้านต่อไปนี้ปรากฏในความถี่ที่สูงกว่าเรื่องอื่น ได้แก่ "มีความยุติธรรม", "ประหยัด", "รู้จักคิดริเริ่ม", "มีพลานามัยทางด้านร่างกายสมบูรณ์", "มีพลานามัยทางด้านจิตใจสมบูรณ์" และ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ"

นวนิยายเรื่องนี้มีลักษณะเป็นจดหมายที่ "ตันสว่างอุ" ตัวละครเอก เขียนถึงมารดาที่อยู่ในประเทศจีน โดยเนื้อความในจดหมายส่วนใหญ่จะเป็นการบรรยายถึงชีวิตความเป็นอยู่ในเมืองไทยและทัศนคติที่มีต่อคนไทยของตันสว่างอุให้มารดาได้รับรู้ จึงทำให้มีเนื้อหาที่ทำให้เกิดมโนทัศน์ทางจริยธรรมด้าน "รู้จักวิจารณ์อย่างมีเหตุผล" ปรากฏอยู่มากกว่าด้านอื่น ๆ และเนื่องจากตันสว่างอุเป็นคนจีนที่เกิดในเมืองจีน ได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาตามแบบวัฒนธรรมประเพณีจีน จึงทำให้การ "วิจารณ์" คนไทยและความเป็นไปในสังคมไทยของตันสว่างอุในจดหมายที่มีไปถึงมารดาเป็นไปในลักษณะที่เกิดจากความรู้สึกขัดแย้งเป็นส่วนใหญ่ และทำให้นวนิยายเรื่องนี้มีส่วนคล้ายนวนิยายเรื่องอุคมการบนเส้นขนานที่อาจจัดให้เป็นได้ทั้งนวนิยายประเภทสะท้อนสังคม (Social Novel) และประเภทสะท้อนปัญหา (Problem Novel)

เพราะผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นปัญหาการขาดคุณลักษณะที่สำคัญบางประการของคนไทยซึ่งคุณลักษณะที่เน้นมากก็คือความขยัน ความอดทน ความประหยัด และการละเว้นจากอบายมุข อย่างไรก็ตามก็ยังมีข้อพึงสังวรณว่า เหตุผลที่ให้ประกอบการวิจารณ์ในเรื่องต่าง ๆ ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้ ส่วนใหญ่จะเป็น เหตุผลเฉพาะตัวของคณิสร์ผู้ผู้อ่านอาจจะเห็นด้วยหรือไม่ก็ได้

นอกจากจริยธรรมด้าน "รู้จักวิจารณ์อย่างมีเหตุผล" แล้ว จริยธรรมด้านอื่น ๆ ที่พบมากในนวนิยายเรื่องนี้และ เป็นจริยธรรมที่ได้ความถี่ส่วนใหญ่มากจากลักษณะและพฤติกรรมของ คณิสร์ผู้ก็คือจริยธรรมด้าน "ประหยัด", "มีความกตัญญูกตเวทิต์" และ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ" ซึ่งเนื่องจากคณิสร์ผู้เป็นคนจีนที่เติบโตมาในสังคม ประเพณีแบบจีน ดังนั้น "ศิลปวัฒนธรรม" ที่เขามีความภาคภูมิใจและพยายามอนุรักษ์จึงไม่ใช่ ศิลปวัฒนธรรมไทยหากแต่เป็นของจีน และสำหรับจริยธรรมด้าน "ประหยัด" และ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ" นั้น เป็นจริยธรรมที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้ มากกว่าเรื่องอื่น ๆ ด้วย นอกจากนี้จริยธรรมสองด้านนี้แล้ว จริยธรรมด้านอื่น ๆ ที่ปรากฏใน นวนิยายเรื่องจดหมายจากเมืองไทยมากกว่าเรื่องอื่น ๆ ยังมีอีก 4 ด้านคือ "มีความยุติธรรม", "รู้จักศรัทธา", "มีพละทานมัยทางค้ำร่างกายสมบูรณ์" และ "มีพละทานมัยทางค้ำจิตใจ สมบูรณ์" ซึ่งจริยธรรมทั้ง 4 ด้าน ดังกล่าวเป็นจริยธรรมที่ได้ความถี่มาจากตัวละครต่าง ๆ กัน และในลักษณะและพฤติกรรมที่ต่าง ๆ กัน

อยู่กับก่ง

เมื่อเปรียบเทียบกับนวนิยายเรื่องอื่น ๆ อีก 19 เรื่องแล้ว นวนิยายเรื่องนี้เป็น เรื่องที่มีเนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมด้านต่อไปนี้ปรากฏในความถี่สูงกว่าเรื่องอื่น ๆ ได้แก่ "ขยัน" , "มีความกตัญญูกตเวทิต์" , "มีระเบียบวินัย" , และ "ยึดมั่นในสัมมาชีพ" และเมื่อเปรียบเทียบกับจริยธรรมด้านอื่น ๆ ที่ปรากฏในเรื่อง จริยธรรมทั้ง 4 ด้าน ตามลำดับดังกล่าว ก็เป็นจริยธรรมที่ปรากฏมากเป็นอันดับที่ 1-4 ของ เรื่องด้วย โดยที่นวนิยายเรื่องนี้จะขาดจริยธรรมที่เป็นตัวแปรในการวิจัยอยู่ 2 ด้านคือ "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย" และ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุง ทรัพยากรของชาติ"

เมื่อพิจารณาตามลักษณะของเนื้อเรื่องแล้ว นวนิยายเรื่องอยู่กับก่งจัดได้ว่า เป็น

นวนิยายเชิงชีวประวัติ (Biographical Novel) ที่แสดงให้เห็นถึงชีวิตในวัยเด็กของ "หยก" ตัวละครเอกของเรื่อง เมื่อครั้งที่อาศัยอยู่กับ "ก๋ง" ซึ่งเป็นทั้งผู้มีอุปการคุณและตัวแบบในการดำเนินชีวิต และการที่จริยธรรมด้าน "ขยัน", "มีความกตัญญูกตเวทิต์", "มีระเบียบวินัย" และ "ยึดมั่นในสัมมาชีพ" ปรากฏอยู่มากในนวนิยายเรื่องนี้ ส่วนหนึ่งก็เนื่องมาจากจริยธรรมในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว เป็นจริยธรรมที่ก๋งยึดมั่นและก็ได้พยายามปลูกฝังให้หยกยึดถือตามด้วย โดยเฉพาะจริยธรรมด้าน "มีความกตัญญูกตเวทิต์" นั้น ความถี่เกือบทั้งหมดของจริยธรรมด้านดังกล่าวที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้ จะเกิดจากลักษณะและพฤติกรรมของตัวละครทั้งสองเกือบทั้งสิ้น ส่วนความถี่ของจริยธรรมในด้าน "มีระเบียบวินัย" นอกจากจะได้จากลักษณะและพฤติกรรมที่แสดงถึงความมีระเบียบวินัยในตนเองของก๋งและหยกแล้ว ความถี่อีกส่วนหนึ่งก็จะได้จากกรกล่าวถึงระเบียบวินัยในโรงเรียนของหยก ซึ่งมีการกล่าวถึงอยู่หลายครั้งในเรื่อง และสำหรับจริยธรรมที่เหลืออีก 2 ด้านคือ "ขยัน" และ "ยึดมั่นในสัมมาชีพ" การที่ปรากฏมากในเรื่องก็เพราะไม่ว่าจะเป็นก๋ง หยก หรือเพื่อนบ้านคนอื่น ๆ ที่กล่าวถึงในเรื่องทั้งที่เป็นคนจีนและคนไทย ต่างก็ดูเหมือนจะดำรงชีวิตโดยยึดมั่นอยู่ในจริยธรรมทั้ง 2 ด้านนี้ ทั้งนี้เพราะนวนิยายเรื่องนี้ เป็นเรื่องที่สะท้อนสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของกลุ่มคนในระดับที่เรียกว่า "หาเช้ากินค่ำ" จึงจำเป็นต้องทำงานหนักเพื่อหาเงินมาจุนเจือตนเองและครอบครัว ดังนั้นเนื้อหาหลายตอนในเรื่องนี้จึงทำให้ผู้อ่าน เกิดทัศนคติเกี่ยวกับความขยันและการยึดมั่นในสัมมาชีพควบคู่กันไป และโดยที่ "สัมมาชีพ" ที่กล่าวถึงในเรื่องนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นสัมมาชีพในระดับที่ต้องใช้แรงงาน นวนิยายเรื่องอยู่กับก๋งจึงอาจจะทำให้ผู้อ่าน เกิดทัศนคติที่ดีต่ออาชีพในระดับดังกล่าวได้ และน่าจะเหมาะสำหรับผู้เรียนในกลุ่มที่ไม่มีโอกาสจะศึกษาต่อในชั้นอุดมศึกษา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ น่าจะเหมาะสำหรับผู้เรียนในกลุ่มที่จะต้องออกไปประกอบอาชีพประเภทที่ต้องใช้แรงงานต่อไป

รรมธรรม

นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาที่ใหม่ โทนทัศน์ทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ ปรากฏในความถี่รวม 215 ครั้ง โดยมีเนื้อหาที่ใหม่ โทนทัศน์ทางจริยธรรมด้าน "รักและเทิดทูนศาสนา" ปรากฏอยู่มากกว่าด้านอื่น ๆ ในความถี่ 30 ครั้ง จริยธรรมด้านที่ปรากฏมากรองลงมาในความถี่ 26 ครั้งคือ "มีความซื่อสัตย์ สุจริต" ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับนวนิยายเรื่องอื่น ๆ อีก 19 เรื่องแล้ว นวนิยายเรื่องนี้จะเป็นเรื่องที่มีเนื้อหาที่ใหม่ โทนทัศน์ทางจริยธรรมด้านดังกล่าวมากกว่าเรื่อง

อื่น ๆ ด้วย โดยนวนิยายเรื่องทุ่งมหาธาตุที่มีเนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมด้าน "มีความซื่อสัตย์ สุจริต" มากรองลงมาก็มีความถี่ของจริยธรรมด้านนี้อยู่เพียง 13 ครั้งเท่านั้น นอกจากนี้จริยธรรมด้าน "มีความซื่อสัตย์ สุจริต" แล้ว จริยธรรมอีกด้านหนึ่งที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องร่วมธรรมมากกว่าเรื่องอื่น ๆ ก็คือจริยธรรมด้าน "มีอุดมคติ" ซึ่งปรากฏในความถี่ 19 ครั้ง ส่วนจริยธรรมด้านที่นวนิยายเรื่องนี้ขาดมีอยู่ 3 ด้านคือ "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "รู้จักหึงตนเอง" และ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ"

การที่นวนิยายเรื่องร่วมธรรมมีเนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมด้าน "รักและเทิดทูนศาสนา" ปรากฏอยู่มากกว่าด้านอื่น ๆ ก็เพราะนวนิยายเรื่องนี้เป็นนวนิยายแนวธรรมนิยม (Moralism Novel) ที่มุ่งเผยแพร่หลักธรรมสำคัญ ๆ ในพุทธศาสนาให้ผู้อ่านรับไปเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ โดยหลักธรรมสำคัญ ๆ ที่มีกล่าวถึงในนวนิยายเรื่องนี้ก็คือความซื่อสัตย์ สุจริต ความเพียร การยึดมั่นในสัมมาชีพ ความเมตตากรุณา ความกตัญญูกตเวที และความเสียสละ โดยเฉพาะความซื่อสัตย์ สุจริต หรือการตั้งมั่นอยู่ในสุจริตธรรมนั้น จะมีกล่าวถึงอยู่หลายครั้งในนวนิยายเรื่องนี้ จึงทำให้ความถี่ของจริยธรรมด้าน "มีความซื่อสัตย์ สุจริต" ปรากฏอยู่มากเป็นที่สองรองจากจริยธรรมด้าน "รักและเทิดทูนศาสนา" ในนวนิยายเรื่องนี้ และเมื่อเปรียบเทียบกับนวนิยายเรื่องอื่น ๆ อีก 19 เรื่องแล้ว นวนิยายเรื่องร่วมธรรมก็มีความถี่ของเนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมด้าน "มีความซื่อสัตย์ สุจริต" มากกว่าเรื่องอื่น ๆ ด้วย ส่วนจริยธรรมอีกด้านหนึ่งที่ปรากฏความถี่ในนวนิยายเรื่องนี้มากกว่าเรื่องอื่น ๆ ด้วยคือ "มีอุดมคติ" นั้น ความถี่ส่วนใหญ่จะได้มาจากพฤติกรรมของ "โชติมันต์" ตัวละครเอกตัวหนึ่งของเรื่อง ซึ่งมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและเพื่อนมนุษย์ จึงตัดสินใจเดินทางจากบ้านเกิด บิดามารดาและหญิงคนรัก ไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม และในที่สุดเขาก็มีโอกาสใช้ความรู้ที่ร่ำเรียนมาทำประโยชน์ให้เพื่อนมนุษย์สมดังอุดมคติที่ตั้งไว้ นอกจากโชติมันต์แล้ว ตัวละครอีกตัวหนึ่งซึ่งแม้จะไม่ใช่ตัวละครเอก แต่ก็มีจิตสำนึกที่จะพัฒนาสังคมให้คนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เช่นกันก็คือ "ประภากร" เพื่อนรุ่นพี่ของโชติมันต์ และการที่อุดมคติของตัวละครเป็นไปในลักษณะที่มุ่งสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่สังคมดังกล่าว ก็ได้ทำให้จริยธรรมด้าน "สำนึกในหน้าที่และความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ" ปรากฏอย่างเด่นชัดและมีน้ำหนักอยู่มากพอสมควรในความรู้สึกของผู้อ่าน แม้ว่าความถี่ของพฤติกรรมที่สัมพันธ์ถึงการมีจริยธรรมด้านดังกล่าวจะปรากฏอยู่เพียง 5 ครั้ง ในนวนิยายเรื่องนี้ก็ตาม

ปูลากง

นวนิยายเรื่องนี้มีความถี่ของเนื้อหาที่ใหม่ โทศน์ทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ ปรากฏรวม 186 ครั้ง โดยมีจริยธรรมด้าน "มีอุดมคติ" ปรากฏมากที่สุดในความถี่ 18 ครั้ง และขาดเนื้อหาที่ใหม่ โทศน์ทางจริยธรรมด้าน "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ" เพียงด้านเดียว

เมื่อพิจารณาตามลักษณะของเนื้อเรื่องแล้ว นวนิยายเรื่องนี้จัดได้ว่าเป็นนวนิยายแนวจิตวิทยา (Psychological Novel) ที่มุ่งสะท้อนให้เห็นสภาพจิตใจและพัฒนาการทางความรู้สึกนึกคิดของ "ศกร" ตัวละครเอกของเรื่องซึ่งตกอยู่ในสภาพ "ลูกเมียน้อย" ที่ไม่เคยได้รับความยุติธรรมจากบิดา ความกดดันในใจทำให้เขาเติบโตเป็นชายหนุ่มที่แข็งกระด้าง ข้างคิดและก้าวร้าว และในขณะเดียวกันก็ทำให้เขาเป็นคนขี้แกร้งและรู้จักพึ่งตนเองด้วย อย่างไรก็ตามก็ยังนับว่ายังเป็นโชคดีของศกรที่มีแม่ที่เลี้ยงดูเขามาด้วยการใช้ความรักและเหตุผล และมีทนายเชื่อนอกกฎของการ "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว" เป็นตัวแบกในการดำเนินชีวิต ทำให้ศกรไม่ได้รับความกดดันในใจออกมาในทางที่เป็นผลร้ายคือสังคม หากได้ระบายออกมาอย่างเหมาะสมโดยการเลือกอาชีพตำรวจ ซึ่งทำให้เขามีโอกาสใช้อำนาจเป็นหลายแบบหลายชนิดในการระบายนารณ์ก้าวร้าวของตนเองออกมาในรูปของการ "ขจัดคนชั่วและพิทักษ์คนดี" และเมื่อได้เลือกอาชีพนี้แล้วศกรก็ได้พยายามปฏิบัติหน้าที่ของเขาอย่างดีที่สุด ดังนั้น ความถี่ของจริยธรรมด้าน "มีอุดมคติ" ที่ปรากฏมากในเรื่องนี้ ส่วนหนึ่งจึงได้มาจากพฤติกรรมของศกรนั่นเอง แต่ก็ยังเป็นส่วนที่น้อยกว่าความถี่ที่ได้จากพฤติกรรมของ "ศุภรา" ตัวละครเอกอีกตัวหนึ่ง

ศุภรา เป็นพัฒนาการที่ถูกส่งตัวไปประจำอยู่ที่ตำบลปูลากง ซึ่งอยู่ในจังหวัดหนึ่งทางภาคใต้ของไทย จึงตั้งปณิธานไว้ว่าจะใช้ความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ในอันที่จะทำให้ชาวไทยมุสลิมในตำบลดังกล่าว เกิดจิตสำนึกว่าพวกเขาเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย เพื่อจะได้เกิดความรักในผืนแผ่นดินไทยและองค์พระประมุขของชาติ ตลอดจนได้พยายามฝึกให้คนเหล่านั้นมีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการปกครองแบบประชาธิปไตย และให้รู้จักพึ่งตนเองด้วย ด้วยเหตุนี้เอง จึงทำให้นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาที่ใหม่ โทศน์ทางจริยธรรมด้าน "สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ", "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "รักและเทิดทูนชาติ", "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์" และ "รู้จักพึ่งตนเอง" ปรากฏอยู่มากกว่าเรื่องอื่น ๆ ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบกับนวนิยายที่เป็นหนังสืออ่าน

นอกเวลาเรื่องอื่น ๆ อีก 19 เรื่องแล้ว นวนิยายเรื่องปูลากงจึงเป็นเรื่องราวที่เหมาะสมที่สุดที่จะใช้ในการส่งเสริมให้นักเรียนเห็นความสำคัญของจริยธรรมทั้ง 5 ด้านดังกล่าว ซึ่งนอกจากจริยธรรมด้าน "รู้จักพึ่งตนเอง" แล้ว จริยธรรมด้านอื่น ๆ ที่เหลืออีก 4 ด้าน ก็ล้วนแต่เป็นจริยธรรมประเภทเดียวกัน คือประเภทที่ส่งเสริมความเจริญและความมั่นคงของชาติบ้านเมืองโดยตรง

ผู้ใหญ่อีกกับนางมา

นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาที่ใหม่ในทัศน์ทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ รวม 147 ครั้ง โดยมีเนื้อหาที่ใหม่ในทัศน์ทางจริยธรรมด้าน "ขยัน" ปรากฏอยู่มากที่สุดในความถี่ 21 ครั้ง และขาดเนื้อหาที่ใหม่ในทัศน์ทางจริยธรรมใน 5 ด้านคือ "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "รักและเทิดทูนชาติ", "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรธรรมชาติ" และ "มีความกล้าหาญ"

นวนิยายเรื่องนี้จัดได้ว่าเป็นทั้งตลนิยาย (Humor Novel) และนวนิยายลูกทุ่ง (Novel of the Soil) เพราะเป็นนวนิยายที่ให้อารมณ์ขันและดำเนินเรื่องโดยใช้ฉากในชนบทเกือบทั้งเรื่อง ในการประพันธ์นวนิยายเรื่องนี้ ผู้เขียนมีจุดมุ่งหมายที่จะสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ การทำมาหากิน ตลอดจนอุปนิสัยใจคอของชาวชนบท โดยที่การสะท้อนจะเป็นการสะท้อนแต่ในแง่ดีเท่านั้น ดังนั้นเมื่ออ่านนวนิยายเรื่องนี้จบแล้วผู้อ่านจึงได้ภาพรวมของชาวชนบทว่าเป็นคนขยันขันแข็ง รักใคร่สามัคคีมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ยึดมั่นในวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น และมีอารมณ์แจ่มใสรื่นบานอยู่เสมอ นวนิยายเรื่องนี้จึงน่าจะเหมาะที่จะใช้เป็นหนังสืออ่านนอเวลาในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในท้องที่ที่ประชากรส่วนใหญ่ยึดถืออาชีพทางด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก เพราะจะทำให้เยาวชนในท้องถิ่นนั้น เห็นคุณค่าของสิ่งที่ดีในท้องถิ่น และทำให้เกิดเจตคติที่ดีต่ออาชีพของครอบครัว จนอาจจะอยากสืบทอดเป็นอาชีพของตนเองต่อไป นอกจากนี้ การเป็น "เกษตรศาสตร์บัณฑิต" ที่พยายามนำความรู้ความสามารถมาพัฒนาบ้านเกิดของ "ผู้ใหญ่อีก" ตัวละครเอกฝ่ายชายของเรื่อง ก็ยังอาจจะเป็นตัวแบบที่ดีที่จะช่วยกระตุ้นให้เยาวชนที่ได้อ่านนวนิยายเรื่องนี้เกิดความคิดที่ดำเนินรอยตามและสร้างจุดหมายในชีวิตที่ถูกต้อง เหมาะสมขึ้นได้

อย่างไรก็ดี เมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างการเป็นนักพัฒนาของ "ผู้ใหญ่อีก" ในเรื่องนี้

กับ "ศุภรา" ในเรื่องปูลากงแล้ว ก็เห็นความแตกต่างในจุดที่ตัวละครทั้งสองต้องการจะพัฒนา กล่าวคือ ในขณะที่ศุภกรมุ่งจะพัฒนาให้คนในปูลากงรู้จักช่วยตนเองในเรื่องต่าง ๆ โดยทั่วไปและเน้นให้เกิดจิตสำนึกที่ถูกต้องทางสังคมคือให้เกิดความรักและเทิดทูนในองค์พระประมุขของชาติ สำนึกในหน้าที่และบทบาทของคนในฐานะประชาชนคนไทยคนหนึ่งและรู้จักมีส่วนร่วมในการปกครองตามแบบประชาธิปไตย อันนับได้ว่าเป็นความพยายามที่จะพัฒนาท้องถิ่นในแนวกว้างนั้น "ผู้ใหญ่ลี" ในผู้ใหญ่อลีกับนางมากก็จะมุ่งพัฒนาท้องถิ่น ในจุดเดียวเท่านั้น คือในเรื่องเกี่ยวกับการทำมาหากิน ซึ่งการที่เป็น เช่นนี้จึงทำให้นวนิยายเรื่องนี้ไม่ปรากฏเนื้อหาที่ใหม่ โนทัศน์เกี่ยวกับการ "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์", "รักและเทิดทูนชาติ" ตลอดจนการ "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย" อยู่เลย ในขณะที่นวนิยายปูลากงมีเนื้อหาที่ใหม่ โนทัศน์เกี่ยวกับจริยธรรมทั้ง 3 ด้านดังกล่าว ปรากฏอยู่มากกว่านวนิยายเรื่องอื่น ๆ ที่เป็นประชากรในการวิจัยครั้งนี้

เชิงผาติพพานต์

นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาที่ใหม่ โนทัศน์ทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ ปรากฏรวม 139 ครั้ง โดยมีเนื้อหาที่ใหม่ โนทัศน์ที่ใหม่ โนทัศน์ทางจริยธรรมด้าน "รักและเทิดทูนศาสนา" ปรากฏอยู่มากกว่าด้านอื่น ๆ ในความถี่ 19 ครั้ง ส่วนจริยธรรมที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องนี้มากกว่าเรื่องอื่น ๆ ก็คือ "รู้จักเสียสละ" ซึ่งปรากฏในความถี่ 11 ครั้ง และจริยธรรมที่นวนิยายเรื่องนี้ขาดได้แก่ "สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ", "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "รักและเทิดทูนชาติ", "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ" และ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ"

นวนิยายเรื่องนี้เป็นนวนิยายแนวธรรมนิยม (Moralism Novel) เช่นเดียวกับนวนิยายเรื่องกองทัพธรรมและเรื่องร่มธรรม ดังนั้นจึงทำให้มีเนื้อหาที่ใหม่ โนทัศน์ทางจริยธรรมด้าน "รักและเทิดทูนศาสนา" ปรากฏอยู่มากกว่าด้านอื่น ๆ เช่นเดียวกับนวนิยายทั้งสองเรื่องดังกล่าว ในนวนิยายเรื่องเชิงผาติพพานต์นี้ จะกล่าวถึงการอบรมสั่งสอนศิษย์ของสำนักวิศวามีตร ในสมัยที่ท่านอาจารย์ผู้มีนามเดิมว่า "ฉันทสุภกิจฉริ" เป็นอาจารย์ใหญ่ของสำนักท่านอาจารย์เป็นผู้ที่ยึดมั่นในปรัชญาประจำสำนักว่าการให้การศึกษาแก่คนนั้นนอกจากจะทำให้ได้รับความรู้แล้วยังจะต้องทำให้เป็นคนที่มีจริยธรรมด้วย ดังนั้น ท่านอาจารย์จึงได้

พยายามอบรมปลูกฝังให้ศิษย์ทั้งหลายเห็นคุณค่าของจริยธรรมในด้านต่าง ๆ เช่น ความสามัคคี ความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ และการพึ่งตนเอง เป็นต้น โดยเฉพาะจริยธรรมในด้านที่เกี่ยวกับความเสียสละนั้น จะมีกล่าวถึงอยู่หลายตอนในนวนิยายเรื่องนี้ อาทิ เช่นตอนที่กล่าวถึงความพยายามของท่านอาจารย์ในอันที่จะปลูกฝังจริยธรรมด้านนี้ให้แก่ศิษย์ ตอนที่กล่าวถึงประวัติชีวิตของท่านอาจารย์เอง และตอนที่กล่าวถึงพระอานนท์ผู้มีความจงรักภักดีต่อพระพุทธองค์เป็นอย่างดี และยอมสละได้แม้ชีวิตเพื่อพระพุทธองค์ ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมด้าน "รู้จักเสียสละ" ปรากฏอยู่มากกว่านวนิยายที่เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาเรื่องอื่น ๆ อีก 19 เรื่อง ซึ่งการทำให้ผู้อ่านมองเห็นคุณค่าของจริยธรรมในด้านที่เกี่ยวกับการเสียสละก็ดูจะเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญประการหนึ่งของผู้เขียนนวนิยายเรื่องนี้ด้วย

สำหรับจริยธรรมในด้านที่เกี่ยวกับการเสียสละนั้น ในความคิดของคนบางคน คำว่า "เสียสละ" อาจหมายถึงเพียงการให้ ไม่ว่าจะเป็นการให้ทรัพย์สินเงินทอง กำลังกาย กำลังความคิด หรือแม้แต่คำแนะนำที่จะเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น แต่สำหรับในนวนิยายเรื่องนี้ จะให้ความหมายของการ "รู้จักเสียสละ" ที่ตรงกับขอบเขตที่ให้ไว้ในการศึกษาครั้งนี้ว่า หมายถึงการยอม เสียสิทธิ์และยอมลำบากเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่น หรือสละได้แม้ชีวิตเพื่อประเทศชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นความหมายที่มีลักษณะ เป็นอุดมคติอยู่มาก การที่จะปลูกฝังจริยธรรมด้านนี้ (ตามความหมายดังกล่าว) ให้แก่บุคคลจึงอาจทำได้ยากกว่าการปลูกฝังจริยธรรมด้านอื่น ๆ บางด้าน เช่น ความมีระเบียบวินัย ความขยันหมั่นเพียร และการรู้จักพึ่งตนเอง เป็นต้น เพราะจริยธรรมด้านนี้เป็นจริยธรรมที่กล่าวถึงการทำดีเพื่อผู้อื่น ในขณะที่จริยธรรมด้านอื่น ๆ ที่หยิบยกมากล่าวถึง เป็นจริยธรรมที่กล่าวถึงการทำดีเพื่อตนเอง

อุดมการณ์บนเส้นขนาน

นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ ปรากฏรวม 123 ครั้ง น้อยกว่านวนิยายเรื่องกองทัพธรรมซึ่งเป็นเรื่องที่มีเนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ ปรากฏมากที่สุดถึงกว่าเท่าตัว (นวนิยายเรื่องกองทัพธรรมมีความถี่ของเนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ รวม 266 ครั้ง) แต่ในขณะที่นวนิยายเรื่องกองทัพธรรมมีเนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมปรากฏรวม 23 ด้าน โดยขาดจริยธรรม ที่เป็นตัวแปรในการวิจัยอยู่ 2 ด้านนั้น นวนิยายเรื่องอุดมการณ์บนเส้นขนานก็เป็นนวนิยายเรื่องเดียวในกลุ่มที่เป็นประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ที่มีเนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ ครบทั้ง

25 คำน แม้ว่าจะบางคำนจะปรากฏเพียงครั้งเดียวก็ตาม ซึ่งจริยธรรมคำนที่ปรากฏเพียงครั้งเดียว ในนวนิยายเรื่องนี้มี 3 คำน ได้แก่ "สำนักในหน้าที่และความรับผิดชอบคือสังคมและประเทศชาติ", "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย" และ "มีความภาคภูมิใจและทำนุบำรุงทรัพยากรธรรมชาติ"

นวนิยายเรื่องนี้อาจจัดให้เป็นได้ทั้งนวนิยายประเภทสะท้อนสังคม (Social Novel) และนวนิยายประเภทสะท้อนปัญหา (Problem Novel) เพราะผู้เขียนมุ่งสะท้อนให้เห็นปัญหา การขาดคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ หลายประการของคนไทย อันได้แก่ การมีระเบียบวินัย การเคารพ ในสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล การตรงต่อเวลา การมีอุดมคติและยึดมั่นในอุดมคติ การเสียสละ ความสนใจใน เรื่องการเมืองของประเทศ และความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาตนเองและสังคมให้ดีขึ้น แต่ในขณะที่เดียวกัน ผู้เขียนก็ได้แสดงให้เห็นถึงส่วนดีของคนไทยในทัศนะของผู้เขียนไว้ด้วย ซึ่งก็ได้แก่การรักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์ การสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีอัน เป็นวัฒนธรรม ของชาติ การมีความกตัญญูต่อบุพการี และการมีพลานามัยทางค้ำจใจที่สมบูรณ์ ซึ่งสำหรับ คุณลักษณะที่ดีในประการหลังสุดนี้ก็มิใช่น่าสังเกตว่า ในนวนิยายเรื่องนี้ได้มีการกล่าวถึงความ ประทับใจถึงสนเท่ห์ของ "แอนน์" ตัวละครเอกที่มีต่อลักษณะอันร่า เริงแจ่มใสของคนไทยส่วนใหญ่ ที่ได้พบเห็นอยู่หลายครั้งหลายตอน ซึ่งเมื่อรวมกับพฤติกรรมของแอนน์ เองที่สามารถปรับตัวได้ดี เมื่อต้องมาใช้ชีวิตอาสาสมัครอยู่ในเมืองไทย อัน เป็นลักษณะหนึ่งซึ่งบ่งให้เห็นถึงการมีพลานามัย ทางค้ำจใจที่สมบูรณ์แล้ว ก็ทำให้นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมคำน "มีพลานามัยทางค้ำจใจสมบูรณ์" ปรากฏในความถี่สูงกว่า เนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรม คำนอื่น ๆ โดยปรากฏรวมทั้งหมด 17 ครั้ง

ทฤษฎีการราช

นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมคำนต่าง ๆ รวม 114 ครั้ง โดยมี เนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมคำน "มีความซื่อสัตย์ สุจริต" และ "มีอุดมคติ" ปรากฏมากที่สุด ในความถี่เท่ากัน คือค้ำจละ 13 ครั้ง จริยธรรมอีก 2 ค้ำจ ที่ปรากฏมากที่สุดรองลงมาในความถี่ที่ ใกล้เคียงกันตามลำดับได้แก่ "มีความกล้าหาญ" ซึ่งปรากฏในความถี่ 11 ครั้ง และ "รู้จัก คัดสินใจอย่างมีเหตุผล" ซึ่งปรากฏในความถี่ 10 ครั้ง ส่วนจริยธรรมคำนที่ขาดก็คือ "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", และ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุง ทรัพยากรของชาติ"

นวนิยายเรื่องนี้เป็นนวนิยายประเภทลูกทุ่ง (Novel of the Soil) ที่แสดงให้เห็นถึงการก่อสร้างตัวของชุมชนเล็ก ๆ จากหมู่บ้านที่มีชื่อว่า "คลองสวนหมาก" จนโดยฐานะเป็นตำบลที่มีชื่อว่า "นครชุม" ในที่สุด โดยผู้ที่มีส่วนสำคัญในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก็คือ "รีน" ตัวละครเอกของเรื่องซึ่งเป็นหนุ่มต่างถิ่นที่มาพบกับ "สุดใจ" สาวชาวคลองสวนหมาก จึงตกหลงใหลรักหลักสร้างครอบครัวอยู่ที่คลองสวนหมาก โดยที่มีขื่อนำสังเกตว่าจริยธรรมที่ปรากฏมากในเรื่องนี้ทั้ง 4 ด้านดังที่กล่าวมาแล้วคือ "มีความซื่อสัตย์ สุจริต", "มีอุดมคติ", "มีความกล้าหาญ" และ "รู้จักตัดสินใจอย่างมีเหตุผล" นั้น ล้วนแต่เป็นคุณสมบัติที่สำคัญของรีนทั้งสิ้น ดังนั้นครูจึงอาจใช้ "รีน" เป็นตัวแบบทางจริยธรรมในการเสริมสร้างจริยธรรมทั้ง 4 ด้านนี้ให้แก่นักเรียนได้ หากครูกำหนดให้นักเรียนอ่านนวนิยายเรื่องนี้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลา แม้ว่าจริยธรรมในด้าน "มีความซื่อสัตย์ สุจริต" ของรีนจะเน้นหนักไปในด้านของการรักษาคำพูดและคำมั่นสัญญาที่ไว้ต่อผู้อื่น และจริยธรรมด้าน "มีอุดมคติ" จะเป็นการทำดีเพื่อตนเองและครอบครัวมากกว่าที่จะทำเพื่อสังคมและประเทศชาติก็ตาม

อย่างไรก็ดี แม้ว่ารีนจะมีคุณลักษณะทางจริยธรรมในหลาย ๆ ด้าน อยู่ในตัวจนสามารถใช้เป็นตัวแบบทางจริยธรรมในด้านนั้น ๆ ได้ แต่ก็มีจริยธรรมบางด้านที่รีนยังขาดอยู่ เพราะทั้ง ๆ ที่มีสุดใจเป็นภรรยาแล้ว รีนก็ยังแอบมีความสัมพันธ์ฉันท์ชู้สาวกับหญิงสาวอีก 2 คนในเรื่องคือ "จำปา" และ "ละเมียด" โดยเฉพาะละเมียดนั้นรีนยุ่งเกี่ยวกับยักทั้งที่รู้ว่าหลอนแต่งงานแล้วและยังมีสามีเป็นตัวเองเป็นตอนอยู่ ซึ่งก็คงเป็นด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้ปรากฏในผลการวิจัยของ อมรา เทศกรณ์ ที่ได้วิเคราะห์คุณค่าของนวนิยาย 3 เรื่อง ที่ใช้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาวิชาภาษาไทย ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 ว่า สำหรับนวนิยายเรื่องทุ่งมหาธาตุนั้น นักเรียนเห็นว่ามีความค่ามากในด้านที่ให้คติในการดำเนินชีวิต ช่วยให้มองเห็นความผันแปรไม่แน่นอนของชีวิต และสะท้อนให้เห็นสภาพสังคมชนบทได้ชัด เจนดี แต่ก็มีข้อเสียคือเรื่องชู้สาวที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง อาจมีอิทธิพลในทางลบต่อระดับศีลธรรมจรรยาของผู้อ่านได้ (อมรา เทศกรณ์ 2520: 186) ดังนั้น หากครูเลือกนวนิยายเรื่องนี้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาให้นักเรียนเรียนแล้ว ก็ควรคำนึงถึงข้อนี้โดยหยิบยกเอาความบกพร่องทางจริยธรรมในด้านดังกล่าวของรีนมากล่าวถึงด้วย

ล่องไพร เล่ม 1

นวนิยายเรื่องนี้ใหม่ในทัศนทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ ปรากฏในความถี่รวม 103 ครั้ง

โดยมีเนื้อหาที่ทำให้เกิดมโนทัศน์ด้าน “รู้จักวิจารณ์อย่างมีเหตุผล” ปรากฏมากที่สุดในความถี่ 33 ครั้ง ขาดเนื้อหาที่ทำให้เกิดมโนทัศน์ทางจริยธรรมใน 7 ด้านคือ “ขยัน”, “สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ”, “กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย”, “รู้จักฟังตนเอง”, “มีอุดมคติ”, “มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ” และ “มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ”

สำหรับเนื้อหาด้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมที่พบมากที่สุดในวนิยายเรื่องนี้คือ เนื้อหาที่ใหม่ในทัศน์ในด้านการรู้จักวิจารณ์อย่างมีเหตุผลนั้น มีข้อนำสั่ง ระบุว่าลักษณะของการวิจารณ์อย่างมีเหตุผลในวนิยายเรื่องนี้ ส่วนใหญ่จะโน้มหนักไปในทางการวิจารณ์เพื่อวางแผนในการเดินทาง การวิจารณ์เกี่ยวกับสถานการณ์เลวร้ายที่ได้พบเห็นในระหว่างการเดินทาง และการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อเอาตัวรอดและเพื่อเอาชนะศัตรู ทั้งนี้ก็เพราะนวนิยายเรื่องนี้เป็นนวนิยายประเภทผจญภัย และด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้มีจริยธรรมด้าน “มีความกล้าหาญ” ปรากฏอยู่มากกว่านวนิยายเรื่องอื่น ๆ อีก 19 เรื่อง โดยปรากฏในความถี่ 15 ครั้ง แต่เนื่องจากมโนทัศน์เกี่ยวกับความกล้าหาญที่พบในวนิยายเรื่องนี้ จะ เป็นความกล้าที่แสดงออกมาเมื่อต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตหรืออันตรายต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น จึงอาจจะนำปลุกฝังให้แก่เด็ก เรียนน้อยกว่าความกล้าในลักษณะอื่น ๆ เช่นความกล้าแสดงความสามารถของคนโดยไม่ประมาทหรือซลาดาย ความกล้าที่จะเป็นผู้นำ ความกล้าที่จะปฏิบัติการต่อต้านการกระทำที่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชอบธรรม เป็นต้น

เมื่อพิจารณาในด้านความเหมาะสมที่จะใช้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย นวนิยายเรื่อง “ล่องไพร เล่ม 1” ก็เหมาะสมในแง่ที่สามารถสนองความสนใจของนักเรียนบางกลุ่มได้ เพราะนวนิยายเรื่องนี้เป็นนวนิยายประเภทผจญภัย ซึ่งจากผลงานวิจัยบางเรื่องพบว่า นักเรียนในวัยรุ่น โดยเฉพาะนักเรียนชายสนใจนวนิยายประเภทผจญภัยมากกว่าประเภทอื่น ๆ (อรุณรัมย์ บุญปลั่ง 2514: 36) แต่เนื่องจากส่วนที่เลือกมาเป็นหนังสืออ่านนอกเวลา เป็นเพียงส่วนเดียวที่ยังไม่จบเรื่อง และปมปริศนาของเรื่อง คามที่ผู้เขียนผูกไว้ก็ยังไม่ได้เปิดเผยในส่วนที่คัดเลือกมาเป็นหนังสืออ่านนอกเวลา ดังนั้นเมื่ออ่านจบแล้ว จึงทำให้เกิดความรู้สึกชะงักงัน อยากรู้เรื่องราวต่อไป จึงเป็นข้อหนึ่งที่ได้รับติชมในหลักสูตรส่วนนี้ควรจะพิจารณา หากจะมีการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงหลักสูตรในครั้งต่อไป

ละครแห่งชีวิต

นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาที่ใหม่ โทนทัศน์ทางจริยธรรมค้ำค่าง ๆ ปรากฏรวม 99 ครั้ง โดยมีเนื้อหาที่ใหม่ โทนทัศน์เกี่ยวกับการ "รู้จักวิจารณ์อย่างมีเหตุผล" ปรากฏอยู่มากที่สุดในความถี่ 14 ครั้ง และขาดเนื้อหาที่ใหม่ โทนทัศน์ทางจริยธรรมใน 4 ด้านคือ "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ" และ "มีความสามัคคี"

นวนิยายเรื่องนี้จัดเป็นนวนิยายแนวสัจนิยม (Realism) ที่ดำเนินเรื่องโดยใช้ฉากในต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ บางคนจึงเรียกนวนิยายเรื่องนี้ว่า เป็น "นวนิยายชีวิตในต่างแดน" การที่กล่าวว่าเป็นนวนิยายเรื่องนี้ เป็นนวนิยายแนวสัจนิยม ก็เพราะผู้เขียนได้สะท้อนความจริงในชีวิตของตัวละครออกมาทั้งในแง่บุ๋บที่นำขึ้นชมและนำชมขึ้น และมุ่งเสนอแนวคิดที่ว่าโลกนี้เปรียบเหมือนละครโรงใหญ่ และการมีชีวิตอยู่ในโลกของมนุษย์แต่ละคนก็เปรียบได้กับตัวละครซึ่งกำลังรับบทที่แตกต่างกันออกไป แต่ในความแตกต่างนั้นก็ยังมีสิ่งเหมือนกันอยู่คือทุกคนจะต้องรับทั้งบทเศร้าและบทสุข บทที่ชวนให้หัวเราะ และบทที่ชวนให้ร้องไห้ทะเลาะเคล้ากันไป ซึ่งหากผู้ใดได้ตระหนักและตั้งใจให้ยอมรับถึงความจริงของชีวิตข้อนี้แล้ว ก็ย่อมจะทำให้มีจิตใจแข็งแกร่งจนสามารถทนต่อความผันแปรต่าง ๆ ของชีวิตได้โดยไม่เกิดความทุกข์ร้อนจนเกินไป ดังเช่น "วิสูตร" ตัวละครเอกของเรื่องนี้ซึ่งมีชีวิตวัยเด็กที่ขมขื่น เพราะความอยุติธรรมที่ได้รับจากบิดาคือเมื่อได้คืนรนไปใช้ชีวิตในต่างประเทศโดยยึดอาชีพเป็นนักหนังสือพิมพ์อันทำให้มีโอกาสได้พบเห็น ได้รู้จักผู้คน และได้ผ่านประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ มากขึ้น จึงทำให้เขามองชีวิตด้วยสายตาที่ลึกซึ้งขึ้น และสามารถรับความแปรผันของโชคชะตาได้ด้วยสภาพจิตที่สมบูรณ์และกำลังใจที่ไม่ถดถอย

อนึ่ง สำหรับจริยธรรมที่ปรากฏอยู่มากที่สุดในนวนิยายเรื่องนี้คือ "รู้จักวิจารณ์อย่างมีเหตุผล" นั้น การที่นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาที่ใหม่ โทนทัศน์ทางจริยธรรมค้ำค่างกล่าวปรากฏอยู่มากก็เนื่องจากเป็นเรื่องของตัวละครเอกที่ได้ไปใช้ชีวิตอยู่ในประเทศที่ไม่ใช่บ้านเกิด เมืองนอน ดังนั้น สถานที่ ตัวบุคคล ตลอดจนสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ที่ปรากฏในเรื่องจึงเป็นสิ่งที่ชวนให้ค้นหาและสนใจสำหรับตัวละคร และเป็นธรรมดาที่จะทำให้ออกคิด เปรียบเทียบกับสิ่งที่เคยพบเห็นในประเทศของตนและออกที่จะวิพากษ์วิจารณ์ไม่ได้ และในเมื่อการวิพากษ์วิจารณ์ส่วนใหญ่มีการยกเหตุผลมาอ้างอิงประกอบทำให้ผู้อื่น เกิดความรู้สึกคล้อยตามและเห็นจริง เห็นจังไปด้วย

จึงทำให้นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาที่ใหม่โดดเด่นทางจริยธรรมด้าน "รู้จักวิจารณ์อย่างมีเหตุผล" ปรากฏอยู่มากกว่าด้านอื่น ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว

ผู้ดี

นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาที่ใหม่โดดเด่นทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ ปรากฏรวม 92 ครั้ง โดยมีเนื้อหาที่ใหม่โดดเด่นเกี่ยวกับการ "มีความเมตตาอารี" ปรากฏอยู่มากกว่าจริยธรรมด้านอื่น ๆ ในความถี่ 12 ครั้ง ส่วนจริยธรรมด้านที่ขาดมีอยู่ 3 ด้านคือ "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์" และ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ"

นวนิยายเรื่องนี้เป็นนวนิยายประเภทเน้นแก่นเรื่อง (Thematic Novel) ที่มุ่งเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเป็น "ผู้ดี" ที่แท้จริงว่าไม่ได้ขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมหรือชาติกำเนิดของบุคคล แต่จะอยู่ที่พฤติกรรมและการวางตัวมากกว่า โดยตัวละครที่ผู้เขียนสร้างขึ้น เพื่อให้เป็นตัวแทนของการเป็นผู้ดีในเรื่องนี้มีอยู่ 3 ตัวด้วยกันคือ "วิมล" ตัวละครเอกฝ่ายหญิง ซึ่งเป็นตัวละครที่เด่นที่สุดของเรื่อง "คุณแสง" มารดาเลี้ยงของวิมล และ "พระยาพลวัตวิวิธการ" ผู้ซึ่งคอยให้ความช่วยเหลือวิมลอยู่เงียบ ๆ โดยวิมลไม่รู้ตัว

หากพิจารณาภาพรวมเกี่ยวกับคุณลักษณะของตัวละครทั้งสามดังกล่าวแล้วก็พอจะเห็นได้ว่าสำหรับวิมลนั้น มีคุณลักษณะที่ดีหลายประการในตัว อาทิเช่น มีระเบียบวินัยในตนเอง ไม่เกียจคร้าน รู้จักประหยัด มีความเป็นตัวของตัวเอง กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ และมีอุดมคติซึ่งดูเหมือนจะเป็นคุณลักษณะที่เด่นที่สุดของวิมล ซึ่งคติที่วิมลยึดถือเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติในยามที่อับจนก็คือการรู้จักพึ่งตนเอง ดังที่วิมลเคยพูดกับคุณแสงว่า "หนูถือว่าเวลาเราจนเราต้องพยายามที่สุดที่จะไม่พึ่งใคร เวลาเรามีเราพึ่งเขาได้ เพราะเรามีโอกาสที่จะตอบแทนเขา ..." (ดอกไม้สด 2505: 607) ส่วนคุณแสงก็จะมีคุณลักษณะที่เด่นมากในด้านของการ "รู้จักตัดสินใจอย่างมีเหตุผล" ทำให้สามารถวางแผนได้อย่างเหมาะสมตามฐานะและหน้าที่ และสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตได้อย่างมีสติ ซึ่งการเป็น "ผู้ดี" ในลักษณะดังกล่าวของคุณแสงก็ได้ก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการแก่คุณแสง กล่าวคือทำให้เป็นที่ "เกรงใจ" ของสามีมากกว่าภรรยาคนอื่น ๆ ทำให้เป็นที่เคารพรักของบุตรแม้จะเป็นบุตรเลี้ยง และทำให้เป็นที่ต้องอภัยอาศัยของบุคคลทั่วไปที่มีโอกาสรู้จักคุณแสง ตัวละครอีกตัวหนึ่ง

ที่เรียกได้ว่ามีความ เป็นผู้ตัวอย่างเต็มภาคภูมิก็คือพระยาพลวัติ เพราะพระยาพลวัติ เป็นผู้ที่ยอมลงไปด้วยคุณธรรมในด้านของการ "รู้จักเสียสละ" โดยยอมสละเวลาว่างจากการทำงาน ที่ควรจะใช้ในการพักผ่อนและหาความสุขเล็ก ๆ น้อย ๆ ใส่ตัวไปในการดูแลปรนนิบัติภริยาซึ่งป่วย เป็นวัณโรคและบุตรซึ่งไม่สมประกอบโดยไม่เคยแสดงความท้อแท้เหน็ดเหนื่อยให้ใครเห็น นอกจากนี้พระยาพลวัติ ยังได้สละทั้งกำลังกาย กำลังเงิน และกำลังสติปัญญาเพื่อให้ความช่วยเหลือวิมลในเรื่องต่าง ๆ โดยไม่เคยบอกให้วิมลรู้ การให้ความช่วยเหลือผู้อื่นแบบ "ปิดทองหลังพระ" โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ แม้แต่ค่ายก่งข่มเขยเช่นนี้ จึงทำให้คุณลักษณะในข้อที่ "รู้จักเสียสละ" ของพระยาพลวัติ เค้นขุดยิ่งขึ้นในความรู้สึกของผู้อ่าน นอกจากคุณลักษณะต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว คุณธรรมอีกข้อหนึ่งที่ดูเหมือนว่าทั้งวิมล คุณแสบ และพระยาพลวัติ 6 ต่างก็มีอยู่ก็คือ "เมตตาธรรม" ดังนั้นจึงมีผลทำให้เนื้อหาที่ใหม่ในทัศนทางจริยธรรมด้าน "มีความ เมตตาอารี" ปรากฏอยู่มากกว่าด้านอื่น ๆ ในนวนิยายเรื่องนี้

อุกฤษฐาน

นวนิยาย เรื่องนี้มีเนื้อหาที่ใหม่ในทัศนทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ ปรากฏในความถี่รวม 85 ครั้ง โดยมีเนื้อหาที่ใหม่ในทัศนทางจริยธรรมด้าน "รู้จักตัดสินใจอย่างมีเหตุผล" ปรากฏอยู่มากกว่าด้านอื่น ๆ ในความถี่ 11 ครั้ง รองลงมาในความถี่ที่ใกล้เคียงกันมากคือจริยธรรมด้าน "ขยัน" ซึ่งปรากฏในความถี่ 10 ครั้ง ส่วนจริยธรรมด้านที่ขาดก็คือ "มีความยุติธรรม", "สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ", "รู้จักคิดริเริ่ม", "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "รักและเทิดทูนชาติ", "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรธรรมชาติ" และ "รู้จักเสียสละ"

นวนิยาย เรื่องนี้จัดเป็นนวนิยายประเภทลูกทุ่ง (Novel of the Soil) เช่นเดียวกับเรื่องทุ่งมหาธาต แต่ไม่มีการผูกปมเรื่องเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงและความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์เหมือนใน เรื่องทุ่งมหาธาต โดยถึงจะมีความขัดแย้งระหว่างมนุษย์ด้วยกัน ปรากฏอยู่มากในนวนิยายเรื่องนี้ ก็เป็นเพียงการทะเลาะเบาะแว้งในเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ตามประสาชาวบ้านเท่านั้น ความขัดแย้งส่วนใหญ่ในเรื่องนี้จะเน้นไปในเรื่องของความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติมากกว่า โดยมนุษย์เป็นฝ่ายต้องพึ่งพาธรรมชาติ แต่สภาพดินฟ้าอากาศในภาคอีสานก็มักจะทำให้ชาวอีสานซึ่งประกอบอาชีพทางการกสิกรรม เป็นส่วนใหญ่ ต้องผิดหวังและได้รับความเดือดร้อนอยู่เสมอ ซึ่งเมื่อพิจารณาในจุดเน้นดังกล่าวของนวนิยายเรื่องนี้ ก็คงทำให้

ทอมอง เห็นได้ว่าสิ่งที่ผู้เขียนมุ่งนำเสนออย่างจริงจังก็คือ เรื่อง เกี่ยวกับการหา เลี้ยงปากท้องของ ชาวอีสาน แต่เหตุที่จริยธรรมด้าน "ยึดมั่นในสัมมาชีพ" ปรากฏความถี่ไม่มากเท่าที่ควรคือปรากฏ ความถี่เพียง 7 ครั้ง ก็เนื่องด้วยเหตุผล 2 ประการคือ ประการแรกการหา เลี้ยงปากท้องของ ชาวอีสานนั้น ส่วนหนึ่งจะเป็น ไปในลักษณะของการหาพืชผักและสัตว์ต่าง ๆ มา เพื่อบริโภคกัน ภายในครอบครัว เท่านั้น จึงนับไม่ได้ว่าเป็นการประกอบอาชีพและประการที่สอง เนื่องจากการ วิจัยครั้งนี้กำหนดขอบ เขตพฤติกรรมซึ่งบ่งบอกว่า "สัมมาชีพ" ไว้ว่านอกจากจะต้องไม่ผิดกฎหมาย แล้ว ยังจะต้องไม่ผิดศีลธรรมด้วย ดังนั้น การทำมาหากินของชาวอีสานในลักษณะของการจับกบ อึ่งอ่าง และปลาประเภทต่าง ๆ เป็นต้น มาปรุงเป็นอาหารเพื่อนำไปแลกเปลี่ยนกับข้าวนั้น จึง ไม่อาจนับเป็น "สัมมาชีพ" ได้สำหรับการวิจัยครั้งนี้แม้ว่า ในความคิดของคนทั่วไปจะจัด ให้เป็น สัมมาชีพด้วยก็ตาม

สำหรับจริยธรรมที่ปรากฏมากที่สุดคือ "รู้จักคัดลिनใจอย่างมีเหตุผล" นั้น ความถี่ของ จริยธรรมด้านดังกล่าว ในนวนิยาย เรื่องนี้มีกได้จากการคัดลिनใจในชีวิตประจำตัวของตัวละคร ในเรื่องต่าง ๆ โดยทั่วไป ดังเช่น เหตุการณ์ตอนที่พ่อของคุณออกไปล่างูสิงและคัดลिनใจอย่างไฟ ก้อนท้อกลับบ้านโดยให้เหตุผลกับคุณว่า "เพราะ เลือดของมันจะไม่เปราะผ่าขวาม้า" และใน ตอนที่แม่ของคุณ เอาไม้เสียบกลางตัวกบ เขียดที่หามาได้ไม้ละเท่า ๆ กัน ก่อนที่จะนำไปย่างไฟ เพื่อที่ว่าถ้ามีคนมาขอซื้อหรือนำข้าว เปลือกมาแลกก็จะได้ประมาณได้ถูกกว่าควรจะให้กบ เขียด ก็ไม่ต้อเงินหรือข้าวจำนวนเท่าใด เป็นต้น ดังนั้น สำหรับผู้อ่านโดยทั่วไป จึงอาจจะไม่รู้ลึก ถึงการปรากฏตัวของจริยธรรมด้าน "รู้จักคัดลिनใจอย่างมีเหตุผล" อย่างเด่นชัดนัก โดย จริยธรรมที่ดูจะน่าสนใจและน่าประทับใจมากกว่าน่าจะได้แก่จริยธรรมด้าน "ขยัน" และ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ" ทั้งนี้เพราะนวนิยายเรื่องนี้ได้ สะท้อนให้เห็นว่า ความแห้งแล้งกันดารของผืนดินและสภาพลมฟ้าอากาศทำให้ชาวอีสาน ไม่สามารถจะพึ่งพาอาชีพประจำคือการทำนาแค่เพียงอย่างเดียวได้ เมื่อการทำนาไม่ได้ผล เต็มที่ ชาวอีสานส่วนใหญ่จึงต้องออกดักสัตว์ จับปลาหาพืชผักตามแต่จะได้ เพื่อนำมาประทังชีวิต ไปวันหนึ่ง ๆ นอกจากนี้ชาวอีสานยังต้องใช้เวลาส่วนหนึ่งไปในการซ่อมแซมบ้านเรือนตลอดจน เครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการดักสัตว์และจับปลา ดังนั้น จึงทำให้มองเห็นภาพรวมของชาว อีสานว่าเป็นคนที่ขยันขันแข็งและทรหดอดทนไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรคต่าง ๆ นอกจากนี้เมื่อได้อ่าน นวนิยายเรื่องนี้โดยตลอดแล้ว ก็จะได้เห็นถึงการยึดมั่นในวัฒนธรรมประเพณีประจำท้องถิ่นของ ชาวอีสานด้วย โดยในเรื่องจะมีการกล่าวถึงความ เชื่อตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีของ

ชาวอีสานอยู่หลายคน เช่น การทำบุญบั้งไฟ การไปคนน้ำพระพุทธรูปในวันสงกรานต์ การไปไหว้พระธาตุพนมอันเป็นสิ่งสักการะบูชาของชาวอีสาน การให้ลูกหลานที่เป็นชายบวชเมื่อถึงวัยสมควร และการให้หนุ่มสาวที่ได้เสียกันก่อนแต่งงานขอขมาลาโทษผีเรือนผีตายาย เป็นต้น

เกิด เป็นหมอ

นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาที่ไหม้โน้ตค้นทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ ปรากฏรวม 75 ครั้ง โดยมีเนื้อหาที่ไหม้โน้ตค้นทางจริยธรรมด้าน "มีอุคมคติ" ปรากฏในความถี่สูงสุด 10 ครั้ง ส่วนจริยธรรมด้านที่ขาดมี 5 ด้านคือ "มีความซื่อสัตย์ สุจริต", "ประหยัด", "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ" และ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ"

หากจะจัดประเภทของนวนิยายเรื่องนี้แล้ว ก็จัดได้ว่าเป็นนวนิยายประเภทสะท้อนปัญหา (Problem Novel) ซึ่งเมื่อพิจารณาตามเนื้อเรื่องแล้ว ปัญหาที่ผู้เขียนต้องการสะท้อนให้ผู้อ่านเห็นก็คือปัญหาการขาดแคลนแพทย์ในชนบท แต่หากจะพิจารณาให้ลึกลงไปกว่านั้นก็ดูเหมือนกับว่าสิ่งที่ผู้เขียนต้องการชี้ให้เห็นนั้นไม่ใช่แค่ เป็นเพียงปัญหาการขาดแคลนแพทย์ เท่านั้น หากแต่เป็นปัญหาการขาดแคลนผู้เสียสละที่มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ ซึ่งมีจิตสำนึกที่จะทำงานเพื่อประชาชนผู้ด้อยโอกาสทางสังคมทั้งหลาย ดังจะเห็นได้จากข้อความตอนหนึ่งในเนื้อเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงแนวคิดนี้อย่างเด่นชัดมากดังนี้

ที่ยังจำชื่อเขียนของจูเรียสโน เฮียเรได้ ที่อ่านตั้งแต่สมัยที่ที่เป็นนักศึกษา ข้อความนั้นกินใจดีมากและเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้พี่มาอยู่ที่นี้ ในเฮียเรเขียนไว้ว่า

ผู้ใดได้รับอภิสิทธิ์.

ผู้นั้นต้องตอบแทนความเสียสละของคนอื่น

เพราะเขา เปรียบเสมือนผู้กินอาหารทั้งหมด

ซึ่งชาวบ้านผู้หิวโหยมอบให้เลี้ยงดูกัน

ด้วยหวังว่า เขาจะเกิดกำลังดันดันไปหาอาหาร

จากแคนไกลมา

ถ้าเขากินอาหารของชาวบ้านหมด

แล้วไม่ช่วยอะไรเลย

เขาคือผู้ทรยศ

เช่นเดียวกัน

ถ้าหนุ่มสาวผู้ได้รับการศึกษาสูง

โดยประชาชนช่วยกัน เสียค่าใช้จ่าย
แล้วกรวดกรายนี้กว่าตนเอง เหนือกว่าผู้อื่น
หรือไม่พยายามนำความรู้ไปช่วยพัฒนามัน เมือง
เขาก็ เป็นผู้ทรยศ เช่นกัน (วรวิทย์ วิศิษฐ์กิจการ 2521: 80-81)

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า แม้วานวนิยายเรื่องนี้จะมีเนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมด้าน
"มีอุคมคติ" ปรากฏในความถี่สูงกว่าด้านอื่น ๆ แต่จริยธรรมด้านดังกล่าวก็ดูเหมือนจะเป็น
จริยธรรมที่ผู้เขียนต้องการจะส่งเสริมให้เกิดขึ้นในตัวของผู้อ่านน้อยกว่าจริยธรรมอีกด้านหนึ่งคือ
"สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ" ซึ่งแม้จะปรากฏความถี่เพียง
5 ครั้ง แต่ก็มีความหนักแน่นในความรู้สึกของผู้อ่าน และถ้าจะกล่าวกันไปแล้ว จริยธรรมด้านนี้ก็มิ
ชอบเขตครอบคลุมาถึงจริยธรรมด้าน "มีอุคมคติ" ด้วย เพราะถ้าบุคคลมีความสำนึกในหน้าที่
และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติแล้วก็ย่อมจะได้ชื่อว่า เป็นคนมีอุคมคติด้วยโดยปริยาย

อนึ่ง บุคลิกลักษณะตลอดจนพฤติกรรมของนายแพทย์ผู้เป็นตัวละครเอกในเรื่องนี้อาจจะ
ทำให้ผู้อ่านบางคนนึกถึง "หมอกานต์" ในนวนิยายเรื่อง เขาชื่อกานต์ของ "สุวรรณี สุคนธา"
โดยที่แนวคิดที่ผู้เขียนนวนิยายทั้ง 2 เรื่องนี้ต้องการจะสื่อมาถึงผู้อ่านก็ดูเหมือนจะเป็นแนวคิด
ในเรื่อง เดียวกันด้วยคือต้องการจะแสดงให้เห็นตัวอย่างของผู้ที่มีอุคมคติในอันที่จะทำงานเพื่อ
พัฒนาสังคมอย่างจริงจัง แต่เมื่อเปรียบเทียบกันในด้านความเป็นตัวแบบทางจริยธรรมแล้ว
"หมอกานต์" ใน "เขาชื่อกานต์" ดูจะมีอิทธิพลต่อผู้อ่านมากกว่านายแพทย์ผู้ไม่ปรากฏนาม
ในเรื่องเกิดเป็นหมอนี้ ทั้งนี้ก็เนื่องด้วยนวนิยายเรื่อง เขาชื่อกานต์มีข้อได้เปรียบในส่วนของ
การดำเนิน เรื่องที่ยืดยาวกว่าและการผูกปม เรื่อง เกี่ยวกับความรักระหว่างหนุ่มสาวขึ้นมา ทำให้
เนื้อเรื่องมีความ เร้าใจและชวนติดตามยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การจบ เรื่องด้วยการตายของคนที
เบียดไปด้วยคุณธรรมอย่างหมอกานต์โดยน้ำมือของผู้ที่มีลักษณะตรงกันข้าม ก็น่าจะทำให้ผู้อ่าน
เกิดความสะเทือนใจและเกิดความประทับใจในคุณธรรมความดีของตัวละครได้มากกว่าการ
จบ เรื่องอย่าง เรียบง่ายใน เรื่อง เกิดเป็นหมอน ซึ่งเรื่องจบโดยการแสดงให้เห็นว่าตัวละครเอก
ประสบความสำเร็จพอสมควรในการทำงานตามอุคมคติ และยังคงพอใจที่จะทำงานอยู่ในชนบท
ที่ห่างไกลความเจริญต่อไป

ชีวิตบ้านป่า

นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ ปรากฏรวม 75 ครั้ง

โดยมีเนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมด้าน "มีความเมตตาอารี" ปรากฏมากที่สุดในความถี่ 20 ครั้ง จริยธรรมด้านที่มีปรากฏแต่น้อยมาก คือปรากฏเพียงด้านละ 1 ครั้ง มี 4 ด้านคือ "มีระเบียบวินัย", "มีความซื่อสัตย์ สุจริต", "รู้จักฟังตนเอง" และ "มีความกตัญญูแก่เวทิส" ส่วนจริยธรรมด้านที่ขาดมี 10 ด้าน ได้แก่ "มีความยุติธรรม", "ประหยัด", "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "รักและเทิดทูนชาติ", "รักและเทิดทูนศาสนา", "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์", "มีพละนาภัยทางด้านร่างกาย สมบูรณ์", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ", "รู้จักเสียสละ" และ "มีความกล้าหาญ"

อนึ่ง มีข้อนำสังเกตว่า สำหรับเนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมด้าน "มีความเมตตาอารี" ซึ่งปรากฏอยู่มากในนวนิยายเรื่องนี้ ส่วนใหญ่จะเป็นเนื้อหาที่กล่าวถึงความเมตตาอารีที่มีมนุษย์มีต่อสัตว์ ซึ่งในสภาพสังคมปัจจุบันที่คนเราต้องต่อสู้แข่งขันกันเพื่อสิทธิและผลประโยชน์ต่าง ๆ อันทำให้คนเห็นแก่ตัวเองมากขึ้น และเห็นแก่ผู้อื่นน้อยลงนั้น ความเมตตาอารีที่มีมนุษย์มีต่อสัตว์อาจจะยังสำคัญน้อยกว่าความเมตตาอารีที่มีมนุษย์มีต่อยุติธรรมที่มีมนุษย์ด้วยกันเอง

อย่างไรก็ดี แม้ว่าจริยธรรมในด้าน "มีความเมตตาอารี" จะเป็นจริยธรรมที่ปรากฏความถี่สูงกว่าจริยธรรมด้านอื่น ๆ ในนวนิยายเรื่องนี้โดยปรากฏในความถี่ 20 ครั้ง ดังที่กล่าวมาแล้ว แต่ในความรู้สึกของผู้อ่าน จริยธรรมด้านนี้จะมีน้ำหนักน้อยกว่าจริยธรรมอีกด้านหนึ่งคือ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ" ซึ่งปรากฏในความถี่ 7 ครั้ง ทั้งนี้เนื่องจากนวนิยายเรื่องชีวิตบ้านป่าจัดได้ว่า เป็นนวนิยายประเภทเน้นแก่นเรื่อง (Thematic Novel) และแก่นเรื่องของผู้แต่งต้องการเน้นก็คือการอนุรักษ์ทรัพยากรประเภทสัตว์ป่าต่าง ๆ โดยที่จริยธรรมในด้าน "มีความเมตตาอารี" ที่ปรากฏมากในนวนิยายเรื่องนี้ซึ่งส่วนใหญ่จะเน้นในเรื่องของความเมตตาอารีที่มีมนุษย์มีต่อสัตว์ ก็มีส่วนทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตามและเห็นความสำคัญของแก่นเรื่องดังกล่าวยิ่งขึ้น และจากการที่นวนิยายเรื่องนี้เน้นแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรประเภทสัตว์ป่านี้เอง จึงทำให้มีจริยธรรมในด้าน "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรธรรมชาติ" ปรากฏอยู่ในความถี่สูงกว่านวนิยายที่เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาเรื่องอื่น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะขาดจริยธรรมด้านนี้ โดยนอกจากเรื่องชีวิตบ้านป่าแล้ว จริยธรรมในด้านดังกล่าวก็มีปรากฏในนวนิยายอีกเพียง 3 เรื่องคือ จดหมายจากเมืองไทย ฝึมือและดอกไม้ และอุดมการณ์บนเส้นขนาน โดยปรากฏความถี่ในนวนิยายทั้งสามเรื่องนี้เพียงเรื่องละ 1 ครั้ง เท่านั้น

ผีเสื้อและดอกไม้

นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาที่ใหม่ โทนทัศน์ทางจริยธรรมต่าง ๆ ปรากฏในความถี่รวม 68 ครั้ง โดยมีเนื้อหาที่ใหม่ โทนทัศน์ทางจริยธรรมด้าน "ประหยัด" ปรากฏอยู่มากกว่าด้านอื่น ๆ ในความถี่ 12 ครั้ง รองลงมาคือเนื้อหาที่ใหม่ โทนทัศน์เกี่ยวกับการ "รู้จักพิจารณาอย่างมีเหตุผล" ซึ่งปรากฏในความถี่ 6 ครั้ง และขาดเนื้อหาที่ใหม่ โทนทัศน์ทางจริยธรรมรวม 3 ด้านคือ "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "รักและเทิดทูนชาติ" และ "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์"

นวนิยายเรื่องนี้มีลักษณะเป็นนวนิยายสะท้อนปัญหา (Problem Novel) ที่สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการครองชีพของชาวไทยมุสลิมกลุ่มหนึ่งในภาคใต้ของไทยซึ่งไม่มีโอกาสจะได้รับการศึกษาอย่างเพียงพอเพราะขาดทุนทรัพย์ ทำให้ไม่สามารถจะยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้นได้ด้วยอาชีพสุจริต เด็กบางคนจึงหันไปประกอบอาชีพทุจริตโดยลักลอบขนข้าวสารจากไทยไปขายมาเลเซียซึ่งเป็นอาชีพที่แพร่หลายมากจนมีการตั้งสมาคมกลุ่มคนที่ประกอบอาชีพดังกล่าวว่า "กองทัพมด" และ "ฮุยอัน" ตัวละครเอกของเรื่องก็เป็นเด็กคนหนึ่งที่อยู่รวมอยู่ในขบวนการกองทัพมดที่วุ่นวาย

สำหรับเนื้อหาที่ใหม่ โทนทัศน์ทางจริยธรรมด้าน "ประหยัด" นั้น การที่ปรากฏมากในนวนิยายเรื่องนี้ก็เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในระดับหาเช้ากินค่ำ จึงเป็นธรรมดาที่จะต้องระมัดระวังในเรื่องการใช้จ่ายและการกินอยู่ แต่ก็ยังมีข้อน่าสังเกตว่า แม้ว่าจริยธรรมด้านนี้จะปรากฏอยู่มากกว่าด้านอื่น ๆ ในนวนิยายเรื่องนี้ แต่ก็ไม่มีน้ำหนักมากนัก ในความรู้สึกของผู้อ่านตรงกันข้ามกับจริยธรรมด้าน "รู้จักพึ่งตนเอง" ซึ่งถึงแม้จะมีความถี่ที่เกิดจากเหตุการณ์ซึ่งเพียง 1 ครั้ง แต่เมื่ออ่านนวนิยายเรื่องนี้โดยตลอดแล้ว ก็จะได้ภาพรวมที่แสดงถึงการรู้จักพึ่งตนเองของ "ฮุยอัน" อย่างเด่นชัดมาก นอกจากนี้ จริยธรรมอีกด้านหนึ่งที่มีน้ำหนักมากในความรู้สึกของผู้อ่านก็คือจริยธรรมด้าน "ยึดมั่นในสัมมาชีพ" เพราะเนื้อเรื่องได้แสดงให้เห็นว่า ผลของการลักลอบขนข้าวสารข้ามชายแดนไทยมาเลเซียได้ทำให้เด็กบางคนต้องสูญเสียชีวิตไปอย่างน่าอนาถ ดังเช่น "นาซา" ตัวละครอีกตัวหนึ่งในเรื่องที่ต้องครรถ์ไฟตายไปในวันที่คิดจะล้มลอบขนข้าวสารเป็นครั้งสุดท้ายนั่นเอง จริยธรรมอีกด้านหนึ่งที่น่าจะกล่าวถึงคือจริยธรรมด้าน "รักและเทิดทูนศาสนา" เพราะในขณะที่ความถี่ของจริยธรรมด้านนี้ในนวนิยายเรื่องอื่น ๆ มักจะได้จากคำบรรยาย ตลอดจนลักษณะและพฤติกรรมของตัวละครที่

แสดงให้เห็นถึงการรักและเทิดทูนในพุทธศาสนา เป็นส่วนใหญ่ นวนิยายเรื่องนี้ก็จะแตกต่างออกไป ตรงที่จริยธรรมด้าน "รักและเทิดทูนศาสนา" ที่ปรากฏในเรื่องจะหมายถึงการรักและเทิดทูนในศาสนาอิสลาม เพราะเป็น เรื่องที่เกี่ยวกับชาวไทยมุสลิม ซึ่งแม้ว่าจะปรากฏความถี่เพียง 5 ครั้ง แต่ก็ทำให้ผู้อ่าน เข้าใจความคิดและความ เชื่อในศาสนาของผู้ที่นับถือศาสนาดังกล่าวได้ดีขึ้น และ จะทำให้รู้สึกว่าได้รู้จักชาวไทยมุสลิมในแง่มุมที่กว้างขึ้นด้วย

ไคร้ร่มกาสาวพัสดร์

นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาที่ใหม่ในทัศนทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ ปรากฏในความถี่รวม 64 ครั้ง โดยมีเนื้อหาที่ใหม่ในทัศนทางจริยธรรมด้าน "รักและเทิดทูนศาสนา" ปรากฏอยู่ มากกว่าด้านอื่น ๆ ในความถี่ 18 ครั้ง จริยธรรมที่ปรากฏมากเป็นอันดับสองรองลงมาก็คือ "มีความกตัญญูคุณ เหวติ" ซึ่งปรากฏในความถี่ 13 ครั้ง ส่วนจริยธรรมด้านอื่น ๆ ที่เหลือจะปรากฏ ในความถี่ไม่ถึง 10 ครั้ง จริยธรรมด้านที่ไม่ปรากฏเลยก็คือจริยธรรมด้าน "ประหยัด", "สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ", "รู้จักกตริเริ่ม", "กระตือรือร้น ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "รักและเทิดทูนชาติ", "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์", "มีพลานามัยทางด้านร่างกายสมบูรณ์", "รู้จักพึ่งตนเอง", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุง ทรัพยากรธรรมชาติ", "รู้จักเสียสละ" และ "มีความสามัคคี"

นวนิยายเรื่องนี้เป็นนวนิยายแนวธรรมนิยม (Moral Novel) ที่มุ่งเผยแพร่หลักธรรม ในพุทธศาสนาด้วยการเสนอประวัติของพระสาวก 2 รูปคือ พระองค์สิมาลและพระนันทียะ และ เมื่อเปรียบเทียบกับนวนิยายที่เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาในแนวเดียวกันอีก 3 เรื่องคือ กองทัพอธรรม เขิงผาคิมพานต์ และร่มธรรมแล้ว นวนิยายเรื่องนี้ก็ดูจะมีความเป็นนวนิยายน้อยกว่า นวนิยายทั้ง 3 เรื่องดังกล่าว เพราะในนวนิยายทั้ง 3 เรื่องดังกล่าว นั้น แม้จะอาศัยเค้าโครง เรื่องราวในพระพุทธประวัติเช่นกัน แต่ก็มี การผูกเรื่องและสร้างตัวละครเสริมเพื่อให้เรื่องราว น่า สนใจและชวนคิดตามยิ่งขึ้น แต่สำหรับในนวนิยายเรื่องไคร้ร่มกาสาวพัสดร์นี้ การกล่าวถึงประวัติ ของพระองค์สิมาลและพระนันทียะจะเป็นการกล่าวถึงในทำนองเล่า เรื่องอยู่อย่างตรงไปตรงมา จึงให้อรรถรสทางวรรณกรรมน้อย นอกจากนี้ในการสอดแทรกหลักธรรมต่าง ๆ บางตอนก็มีการ ใช้ศัพท์เฉพาะทางศาสนาที่ยากแก่การเข้าใจสำหรับผู้ที่ไม่ได้ศึกษาธรรม ในพุทธศาสนา มาจนถึง ระดับหนึ่ง ดัง เช่นข้อความตอนหนึ่งที่พระอุปัชฌาย์ของพระนันทียะกล่าวกับนักบวชต่างศาสนา

หมูหนึ่งว่า

“ผู้บำเพ็ญทานด้วยปริกรรมภาวนาในวายุภคหรือปริจินนาภคสกลิตหน้าอรุณแล้วคิดอยู่ในรูปฌานเพื่อเกิดเป็นอสังขวิพรมภค ผู้หน้าอรุณแล้วคิดอยู่ในนามคืออรุณด้วยบำเพ็ญอรุณภค ชื่อว่าหน้าอย่างหนึ่งคิดอย่างหนึ่ง ความคิดความชั่งนั้นไม่เป็นของประเสริฐเลย ผู้คิดยอมไม่มีอิสระ ผู้คิดยอมไม่พ้น พระศาสดาของข้าพเจ้า เมื่อทรงชี้ทางแห่งความพ้น จึงตรัสสอนไม่ให้คิดอยู่ในสิ่งทั้งหลาย”
(สุชีโว ภิกขุ 2522: 109-110)

ดังนั้น เมื่อพิจารณาตามข้อมูลดังกล่าวแล้ว นวนิยายเรื่องนี้ก็อาจจะ “หนัก” และ “สูง” เกินกว่าจะกำหนดให้นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาเรียน อย่างไรก็ตามหากครูกำหนดให้นักเรียนอ่านนวนิยายเรื่องนี้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาจริง ๆ แล้ว ก็ควรจะชี้แนะให้นักเรียนเห็นถึงจริยธรรมด้านหนึ่งที่ทั้งพระองค์ภูมิบาลและพระนันทิยะต่างก็ยึดถือ ซึ่งแม้ว่าจะจะเป็นจริยธรรมที่อยู่นอกเหนือจากตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ แต่ก็มีความสำคัญเพราะจะทำให้คนประสบความสำเร็จทั้งในด้านการศึกษาเล่าเรียนและการทำงานได้ จริยธรรมด้านดังกล่าวก็คือ “ความอดทน” โดยที่พระองค์ภูมิบาลนั้นเมื่อบวชแล้วก็ต้องประสบผลจากกรรมที่ตนเองเคยเบียดเบียนชีวิตของเพื่อนมนุษย์ โดยเฉพาะออกบิณฑบาต ก็มีได้รับอาหารจากชาวบ้านบ้าง ถูกตำว่าขี้โล้ ข้างป่าด้วยก้อนดินก้อนหินและท่อนไม้บ้าง แต่ท่านก็ได้อดทนอดกลั้น ตั้งกายใจอยู่ในความสำรวม จนกระทั่งได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ในที่สุด ส่วนพระนันทิยะนั้น แม้จะบวชอยู่นานหลายปีแล้วยังไม่เกิดดวงตาเห็นธรรมก็ไม่ละความพยายามในการรักษาศีลปฏิบัติธรรม ทั้งที่สุขภาพก็เสื่อมโทรมลง เพราะฉันได้ไม่เต็มอิ่ม เนื่องจากต้องแบ่งอาหารที่บิณฑบาตได้ไปเลี้ยงคูบิดามารดาด้วย จนกระทั่งในที่สุด ท่านจึงได้บรรลุดวงตาเห็นธรรมในปีที่ 17 ของการอุปสมบทนั่นเอง ทั้งนี้ยังไม่นับรวมระยะเวลาที่บวชเป็นสามเณร อนึ่ง นอกจากจริยธรรมในด้านความอดทนแล้ว พระนันทิยะยังยึดถือในเรื่องของความกตัญญูกตเวทิตีเป็นอย่างยิ่งด้วย และด้วยเหตุนี้เอง จึงทำให้นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมด้าน “มีความกตัญญูกตเวทิตี” ปรากฏมาก เป็นที่สองรองจากจริยธรรมด้าน “รักและเทิดทูนศาสนา” ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

แสงไสย

นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ รวม 60 ครั้ง โดยมี

เนื้อหาที่ใหม่ โทนทัศน์ทางจริยธรรมด้าน "มีความ เมตตาอารี" ปรากฏมากที่สุดในความถี่ 8 ครั้ง และขาด เนื้อหาที่ใหม่ โทนทัศน์ทางจริยธรรมใน 5 ด้านคือ "สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบ ต่อสังคมและประเทศชาติ", "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "รักและ เคารพพระมหากษัตริย์", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ" และ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ"

นวนิยายเรื่องนี้เป็นนวนิยายประเภทผจญภัย (Adventure Novel) ที่มุ่งกล่าวถึง การผจญภัยของตัวละครเอกคือ "แสงโสม" ซึ่งติดตามบิดาไปช่วงชิงเหรียญตราประจำตระกูล สืบจากศัตรู ค่ายเหตุนี จึงทำให้มีเนื้อหาที่ใหม่ โทนทัศน์ทางจริยธรรมด้าน "มีความกล้าหาญ" ปรากฏมากที่สุดสองรองลงมาจากจริยธรรมด้าน "มีความ เมตตาอารี" โดยปรากฏในความถี่ 6 ครั้ง โดยที่คะแนนความถี่เกือบทั้งหมดของจริยธรรมด้าน "มีความกล้าหาญ" ที่พบในเรื่องนี้ จะได้จากพฤติกรรมของแสงโสม ในขณะที่คะแนนความถี่ของจริยธรรมด้าน "มีความ เมตตาอารี" นั้น ส่วนใหญ่จะได้จากพฤติกรรมของ "เปรมปรีดี" เพื่อนผู้พยายามหยิบยื่นน้ำใจ ให้แก่แสงโสมตั้งแต่ครั้งยังไม่รู้จักกัน และเมื่อรู้จักกันแล้ว ก็ยอมสละได้แม้แต่เสื้อตัวสวยที่ ตนเองมีอยู่เพียงตัวเดียวให้แก่แสงโสม มิตรภาพระหว่างเด็กทั้งสองจึง เป็นสิ่งที่น่าประทับใจ และ เมื่อได้อ่านนวนิยายเรื่องนี้โดยตลอดแล้ว ก็อาจจะทำให้ผู้อ่านบางคนได้หันกลับมาเห็น ความสำคัญของ "มิตรภาพ" และ "ความจริงใจ" ที่มนุษย์พึงมีให้ต่อกันมากขึ้น โดยที่สิ่งนี้ เป็นสิ่งที่สังคมปัจจุบันกำลังขาดแคลน เพราะการแก่งแย่งแข่งขันกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิและ ผลประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งในด้านการเรียน การทำงานและอื่น ๆ ได้ทำให้คนส่วนใหญ่มีความ เห็นแก่ตัวเองมากขึ้น และ เห็นแก่ผู้อื่นน้อยลง

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาตามลักษณะของเนื้อ เรื่องและตัวละครแล้ว นวนิยาย เรื่อง นี้ น่าจะเหมาะที่จะใช้ เป็นหนังสืออ่านนอก เวลาสำหรับนักเรียน ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมากกว่า นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพราะมีความยาวไม่มากนัก มีการดำเนิน เรื่องอย่าง ง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ไม่มีปริศนาให้ขบคิด และตัวละครเอกก็เป็นเด็กในวัยเพียง 10 ขวบ ในขณะที่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่จะมีอายุประมาณ 14-18 ปี ซึ่ง เมื่อ พิจารณาตามหลักจิตวิทยาการอ่านแล้ว นักเรียนในวัยนี้ย่อมสนใจที่จะอ่าน เรื่องของคนในวัย เดียวกับตนหรือคนที่อายุน้อยกว่าตนเล็กน้อย มากกว่า เรื่องของคนในวัย เด็กกว่าตน

กามนิต (ภาคพื้นดิน)

นวนิยายเรื่องนี้มีเนื้อหาที่ใหม่ในทัศนทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ รวม 36 ครั้ง โดยมีเนื้อหาที่ใหม่ในทัศนทางจริยธรรมด้าน "รู้จักคัดลึนใจอย่างมีเหตุผล" ปรากฏมากที่สุดในความถี่ 6 ครั้ง และขาดจริยธรรมที่เป็นตัวแปรในการวิจัยถึง 11 ด้านคือ "มีความยุติธรรม", "ประหยัด", "สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ", "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "รักและเกิดทุนชาติ", "รักและเกิดทุนพระมหากษัตริย์", "มีพลานามัยทางด้านจิตใจสมบูรณ์", "รู้จักพึ่งตนเอง", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ" , "มีความสามัคคี" และ "มีพลานามัยทางด้านร่างกายสมบูรณ์"

นวนิยายเรื่องนี้จัดเป็นนวนิยายแนวคลาสสิก (Classicism) เพราะดำเนินเรื่องโดยอาศัยเค้าโครงเรื่องตามพุทธประวัติในพระสูตรต่าง ๆ สอดแทรกด้วยเรื่องในลัทธิศาสนาพราหมณ์และวรรณคดีอินเดีย แต่งโดยชาวเดนมาร์กชื่อ Karl Adolph Gjellerup แปลและเรียบเรียงเป็นภาษาไทยโดยเสฐียรโกเศศและนาคะประทีป แต่เนื่องจากฉบับที่คัดเลือกมาเป็นหนังสืออ่านนอกเวลานั้นไม่ใช่ฉบับสมบูรณ์หากคัดเลือกมาเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น จึงทำให้มีเนื้อหาที่ใหม่ในทัศนทางจริยธรรมปรากฏน้อยดังกล่าว โดยจริยธรรมด้านที่มีปรากฏนั้น ส่วนใหญ่ก็จะปรากฏในความถี่ด้านละไม่ถึง 5 ครั้ง ยกเว้นจริยธรรมด้าน "รู้จักคัดลึนใจอย่างมีเหตุผล" เท่านั้นที่มีปรากฏในความถี่ 6 ครั้ง โดยที่ 3 ใน 6 ครั้งนี้เป็นความถี่ที่ได้มาจากพฤติกรรมของ "กามนิต" ตัวละครเอกของเรื่อง ครูจึงอาจใช้กามนิตเป็นตัวแบบที่จะชี้ให้นักเรียนเห็นถึงการคัดลึนใจกระทำต่าง ๆ อย่างมีสติและมีหลักการได้หากกำหนดให้นักเรียนอ่านนวนิยายเรื่องนี้ เป็นหนังสืออ่านนอกเวลา โดยเฉพาะการคัดลึนใจ เลิกประพฤติดัวละมะ เลเทเมาและหันมาประกอบอาชีพค้าขายอย่างจริงจังของกามนิต เพราะเกิดถูกใจคิดถึงอนาคตในภายหน้า เป็นสิ่งที่น่าจะหยิบยกมากล่าวถึงมาก นอกจากการ "รู้จักคัดลึนใจอย่างมีเหตุผล" แล้วคุณลักษณะทางจริยธรรมอีก 2 ด้านของกามนิตที่ครูน่าจะหยิบยกมากล่าวถึงก็คือความกตัญญูทศเวท และความกล้าหาญ ซึ่งการที่กล่าวว่ากามนิตมีความกตัญญูทศเวทนั้นก็เห็นได้จากพฤติกรรมของกามนิตที่ปฏิบัติต่อบิดาอย่างนอบน้อม และยอมแต่งงานกับหญิงที่มีตาจัดหาให้ทั้งที่ยังรักวาสิฏฐีอยู่ ส่วนที่กล่าวว่ากามนิตมีความกล้าหาญนั้น ก็พิจารณาได้จากการที่กามนิตไม่ตกใจเกินกว่าเหตุในเวลาที่ประสบเหตุร้ายต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นตอนที่เผชิญกับกลุ่มคนที่สาตาเคียรสิ่งให้มาลอบทำร้ายหรือตอนที่ถูกพวกของโจรลงคุลิมาลจับตัวไปเรียกค่าไถ่ นอกจากนี้พฤติกรรมครั้งสำคัญอีกครั้งหนึ่ง

ที่แสดงให้เห็นถึงความกล้าในการตัดสินใจของกามนิกก็คือ การที่กามนิกตัดสินใจจะทิ้ง เศรษฐาน และทรัพย์สมบัติทั้งปวงออกไปถึง เพศ เป็นนักจาริกแสวงบุญ เพื่อติดตามหาสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ซึ่งกามนิกไต่ถาม เกียรติศัพท์ว่า เป็นผู้บริสุทธิ์และเป็นพระอรหันต์ผู้รู้แจ้งในสิ่งทั้งปวง จนกระทั่งตนเองต้องถูกโคชวิศตายไปในที่สุด

ข้างหลังภาพ

นวนิยายเรื่องนี้เป็น เรื่องที่มีเนื้อหาข้ามโน้ตศน์ทางจริยธรรมปรากฏในความถี่ค่าสุด ในจำนวนนวนิยายที่เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาทั้ง 20 เรื่องที่เป็นประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือปรากฏในความถี่เพียง 26 ครั้งเท่านั้น ทั้งนี้ก็เพราะนวนิยายเรื่องนี้มีจริยธรรมด้านต่าง ๆ สอดแทรกอยู่เพียง 12 ด้าน ขาด 13 ด้าน และจริยธรรม 6 ใน 12 ด้าน ที่สอดแทรกอยู่ ก็สอดแทรกอยู่เพียงด้านละ 1 ครั้งเท่านั้น ส่วนจริยธรรมที่ปรากฏมากที่สุดไปในนวนิยายเรื่องนี้ ซึ่งปรากฏในความถี่ที่เท่ากัน 2 ด้านคือด้าน "รู้จักพิจารณาอย่างมีเหตุผล" และ "มีพละนามัย ทางด้านจิตใจสมบูรณ์" ก็ปรากฏเพียงด้านละ 5 ครั้ง

แม้ว่านวนิยายเรื่องนี้จะมีเนื้อหาที่ใหม่โน้ตศน์ทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ ปรากฏอยู่ ไม่มากนัก และขาดเนื้อหาข้ามโน้ตศน์ทางจริยธรรมถึง 13 ด้านคือด้าน "มีระเบียบวินัย", "รู้จักคิดริเริ่ม", "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย", "รักและเทิดทูนชาติ", "รักและเทิดทูนศาสนา", "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์", "มีพละนามัยทางด้านร่างกายสมบูรณ์", "รู้จักฟังตนเอง", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ", "รู้จักเสียสละ", "มีความกล้าหาญ" และ "มีความสามัคคี" ซึ่งเมื่อพิจารณาตามข้อมูลดังกล่าวแล้วก็อาจกล่าวได้ว่า นวนิยายเรื่องนี้มีคุณค่าเชิงจริยธรรมไม่มากนัก แต่เมื่ออ่านนวนิยายเรื่องนี้โดยตลอดแล้ว ก็จะค้นพบแนวคิดเชิงจริยธรรมสำคัญที่ซ่อนอยู่คือ แนวคิดเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่าง "การให้ความสำคัญกับวัตถุ" และ "การให้ความสำคัญกับจิตใจ" โดยที่ "นพพร" ตัวละครเอกฝ่ายชายคือตัวแทนของคนยุคใหม่ที่ให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าจิตใจ และ "บ.ร.ว.กัรติ" ตัวละครเอกฝ่ายหญิงก็คือตัวแทนของคนที่เคยโตมาในสังคมแบบเก่าที่เห็นความสำคัญของจิตใจมากกว่าวัตถุ การตายของ บ.ร.ว.กัรติ ในตอนจบของเรื่องจึง เป็น เหมือนจะสะท้อนให้เห็นถึงความเสื่อมของ "การให้ความสำคัญกับจิตใจ" ว่าเป็นค่านิยมที่กำลังจะเลือนหายไปจากสังคม และคนที่ยึดถือในค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับวัตถุ

มากกว่าอย่างนพพร เท่านั้นที่เข้มแข็งพอที่จะอยู่ในสังคมนี้ได้ต่อไป การสะท้อนความจริงของสังคมออกมาในลักษณะที่ไม่ได้กล่าวถึงอย่างตรงไปตรงมาเช่นนี้ จึงทำให้อาจจัดนวนิยายเรื่องนี้ให้เป็น "นวนิยายแนวสัญลักษณ์นิยม" (Symbolism Novel) ได้ แต่ในขณะเดียวกัน นวนิยายเรื่องนี้ก็อาจจัดเป็น "นวนิยายแสดงแนวคิดประทับใจ" (Impressionism Novel) ได้ด้วย โดยแนวคิดที่น่าประทับใจที่สุดที่ผู้อ่านจะได้รับจากนวนิยายเรื่องนี้ก็คือแนวคิดที่เกี่ยวกับความรักอันเป็นอมตะที่ ม.ร.ว.กิริติมิให้นพพรโดยที่นพพรไม่เคยรู้ตัว และกว่าจะรู้ตัวก็สายเกินไปเสียแล้ว เพราะเป็น เวลาเดียวกับที่ ม.ร.ว.กิริติกำลังจะจากโลกนี้ไป การจบเรื่องลงด้วยการตายของคนที่เราเห็นคุณค่าของจิตใจมากกว่าวัตถุและยศมั่งในความรักอย่าง ม.ร.ว.กิริติ จึงยอมทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะเทือนใจ ซึ่งเมื่อรวมกับการใช้สำนวนภาษาในการบรรยายและถ่ายทอดความรู้สึกต่าง ๆ ของตัวละครออกมาได้อย่างละเมียดละไม กลมกลืนกับบรรยากาศของเรื่องแล้ว ก็ทำให้นวนิยายเรื่องนี้เป็นนวนิยายอีกเรื่องหนึ่งที่คงความเป็นอมตะอยู่ในแวดวงวรรณกรรมของไทยตราบนานทุกวันนี้

เนื้อหาตำนานโน้ตค้นทางจริยธรรมที่ปรากฏมากและเนื้อหาตำนานโน้ตค้นทางจริยธรรมที่ปรากฏน้อยในนวนิยายที่เป็นหนังสืออ่านนอกเวลา

การวิจัยครั้งนี้พบว่า จริยธรรมด้านที่ปรากฏความถี่ในนวนิยายเรื่องต่าง ๆ รวมกันมากกว่า 150 ครั้ง หรือปรากฏความถี่ในนวนิยายโดยเฉลี่ยเรื่องละมากกว่า 7 ครั้ง มี 6 ด้าน คือ "รู้จักวิจารณ์อย่างมีเหตุผล", "มีความเมตตาอารี", "ขยัน", "มีความกตัญญูทดแทน", "รักและเทิดทูนศาสนา" และ "รู้จักคัดค้านใจอย่างมีเหตุผล" ส่วนจริยธรรมด้านที่ปรากฏความถี่ในนวนิยายเรื่องต่าง ๆ รวมกันน้อยกว่า 40 ครั้ง หรือปรากฏความถี่ในนวนิยายโดยเฉลี่ยเรื่องละไม่ถึง 2 ครั้ง มี 4 ด้าน คือ "รักและเทิดทูนชาติ", "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ" และ "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย"

การที่จริยธรรมด้าน "รู้จักวิจารณ์อย่างมีเหตุผล" เป็นจริยธรรมที่ปรากฏในเนื้อหาของนวนิยายทุกเรื่องรวมกันมากที่สุด ก็คงจะเนื่องจากนวนิยายแต่ละเรื่องมักประกอบด้วยบทสนทนาจำนวนมากอย่างหลากหลาย และบทสนทนาส่วนหนึ่งซึ่งโดยมากจะเป็นบทสนทนาของตัวละครเอกหรือบทสนทนาของตัวละครที่มีประสบการณ์ที่ผ่านโลกมามากก็มักจะคมคาย มีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง และก่อกวนด้วยเหตุผล

เพื่อให้ผู้อ่านรู้สึก ล้อขำและ เกิดความศรัทธาในตัวผู้เขียน นอกจากนี้ ยังทำให้ผู้อ่านมองเห็นคุณค่าทางด้านประทีองปัญญาจากนวนิยาย เรื่องนั้นนอกเหนือไปจากคุณค่าทางด้านประทีองอารมณ์ด้วย

ส่วนการที่นวนิยายที่เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาทั้งหมดโดยส่วนรวม มีเนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมด้าน "มีความเมตตาอารี" ปรากฏมากรองลงมา นั้น ก็คงจะเป็น เพราะจริยธรรมด้านนี้เป็นจริยธรรมที่กล่าวได้ว่าจะต้องเคยเกิดกับมนุษย์ทุกคน เพราะเพียงแต่คนเราเกิดความสงสาร เห็นใจคนอื่นหรือสัตว์ต่าง ๆ ที่กำลังตกทุกข์ได้โดยไม่ว่าจะได้ให้การช่วยเหลือหรือไม่ก็ตาม ก็นับได้ว่าได้เกิด "ความเมตตาอารี" ขึ้นแล้ว จริยธรรมด้านนี้จึงเป็นจริยธรรมในระดับ "ความรู้สึก" ที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์ได้ง่ายกว่าจริยธรรมในระดับ "การกระทำ" อย่างจริยธรรมด้าน "ขยัน", "ประหยัด" หรือ "รู้จักเสียสละ" และในเมื่อนวนิยายโดยทั่วไป จะมุ่งสะท้อนสภาพความเป็นไปในชีวิตจริงของมนุษย์รวมถึงสภาพจิตใจหรือความรู้สำนึกคิดของมนุษย์ด้วย ดังนั้นจึงทำให้จริยธรรมด้าน "มีความเมตตาอารี" ปรากฏค่าความถี่รวมสูงเป็นที่สอง รองจากจริยธรรมด้าน "รู้จักพิจารณาอย่างมีเหตุผล" ในการวิจัยครั้งนี้

ในจำนวนนวนิยายที่เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาทั้ง 20 เรื่องนั้น ปรากฏว่ามีนวนิยายถึง 2 เรื่อง ที่มุ่งสะท้อนสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนจีนในเมืองไทยโดยเฉพาะ และเป็นคนจีนที่เรียกว่า "ชาวจีนโพ้นทะเล" ด้วย กล่าวคือเป็นคนจีนที่เกิดในเมืองจีนและเดินทางมาจากเมืองจีน มิใช่ลูกหลานของชาวจีนที่เกิดในประเทศไทย คนจีนเหล่านี้เมื่อเดินทางมาถึงประเทศไทยก็ต้องพยายามทำมาหากินอย่างขยันขันแข็ง เพื่อสร้างตัวและเพื่อเอาตัวรอดเพราะมีเงินแล้วก็คงไม่รู้จักหันหน้าไปพึ่งใคร ซึ่งก็คงไม่เป็น เรื่องเหลือมากกว่าแรงสำหรับคนชาตินี้ เพราะตามปกติก็มี "ความขยันขันแข็ง" เป็นคุณสมบัติประจำตัวอยู่แล้ว นอกจากนี้ลักษณะประจำตัวที่ดีอีกประการหนึ่งของชาวจีนส่วนใหญ่ก็คือ "มีความกตัญญูทดแทน" ดังนั้น จึงไม่เป็นเรื่องน่าแปลกที่นวนิยายเรื่องอยู่กับก๋งและจดหมายจากเมืองไทยจะติดอันดับหนึ่งและสามตามลำดับของนวนิยายที่มีเนื้อหาเด่น โดดเด่นทางจริยธรรมในด้าน "ขยัน" อยู่มาก และติดอันดับหนึ่งและสองตามลำดับสำหรับนวนิยายที่มีเนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมด้าน "มีความกตัญญูทดแทน" มากด้วย อันมีส่วนทำให้จริยธรรมด้าน "ขยัน" ปรากฏอยู่มากเป็นอันดับสาม และจริยธรรมด้าน "มีความกตัญญูทดแทน" ปรากฏอยู่มากเป็นอันดับสี่เมื่อเปรียบเทียบกันระหว่างค่าความถี่รวมของจริยธรรมด้านต่าง ๆ ที่เป็นตัวแปรในการวิจัย

จริยธรรมด้านที่ปรากฏใน เนื้อหาของนวนิยายที่เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาทุก เรื่องรวมกัน มากเป็นอันดับที่ห้า คือจริยธรรมด้าน "รักและเทิดทูนศาสนา" ซึ่งมีข้อนำสั่ง ระบุว่าในนวนิยาย บางเรื่อง เช่น เรื่องข้างหลังภาพ และชีวิตบ้านป่า เป็นต้น จะไม่พบเนื้อหาที่ใหม่ในทัศนทาง จริยธรรมด้านนี้เลย แต่การที่จริยธรรมด้านนี้ปรากฏค่าความถี่รวมสูงในการวิจัยครั้งนี้ ก็เนื่องจาก ประชากรในการวิจัย เป็นนวนิยายประเภทที่เรียกว่า "นวนิยายแนวธรรมนิยม" หรือ "นวนิยาย อิงธรรมะ" ถึง 4 ใน 20 เรื่องหรือคิดเป็นร้อยละสี่สิบของนวนิยายทั้งหมดที่เป็นประชากรในการ วิจัย และนวนิยายทั้ง 4 เรื่องดังกล่าว คือ กองทัพธรรม เขิงผาติมพานต์ ใต้ร่มกาสาหัสตร์ และร่มธรรม ก็มีจุดเน้นของ เรื่องที่ค่อนข้างเด่นชัดว่าต้องการจะ เผยแพร่และแสดงให้ เห็นถึงคุณค่า ของพุทธศาสนา ดังจะ เห็นได้จากที่มีการสอดแทรกหลักพุทธปรัชญาและธรรมะข้อต่าง ๆ ใน พุทธศาสนาในนวนิยายทั้ง 4 เรื่องนี้อย่างกว้างขวาง ตลอดจนมีการกล่าวถึงพฤติกรรมของ ตัวละครที่แสดงถึงการมีความ เลื่อมใสศรัทธาในองค์พระศาสดาและยึดมั่นในพุทธศาสนาด้วย จึงทำให้จริยธรรมด้าน "รักและเทิดทูนศาสนา" ปรากฏความถี่มาก เป็นอันดับหนึ่งในนวนิยายทั้ง 4 เรื่องดังกล่าว และทำให้จริยธรรมด้านนี้ปรากฏความถี่รวมสูง เป็นอันดับห้ารองจากจริยธรรม ด้าน "รู้จักพิจารณาอย่างมีเหตุผล", "มีความเมตตาอารี", "ขยัน" และ "มีความกตัญญูกตเวทิต"

ในการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์แต่ละคนในโลกนี้ ย่อมต้องพบกับปัญหาต่าง ๆ ที่จะต้องแก้ไข อยู่ตลอดเวลา ทั้งที่เป็นปัญหส่วนตัว ปัญหาในการเรียน และปัญหาในการทำงาน และเนื่องจาก นวนิยายส่วนใหญ่เป็นการสะท้อนภาพความเป็นไปในชีวิตจริงของมนุษย์ ดังนั้น ตัวละครในนวนิยาย จึงต้องประสบปัญหาต่าง ๆ ที่จะต้องตัดสินใจเช่นกัน โดยที่การกำหนดให้ตัวละครพบกับปัญหา ต่าง ๆ ก็คือการสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นใน เนื้อเรื่องของนวนิยายนั่นเอง และการสร้าง ความขัดแย้ง (Conflict) ก็เป็นกลวิธีสำคัญที่จะทำให้เรื่องราวในนวนิยายดำเนินไปได้อย่าง สนุกสนาน น่าสนใจ และชวนติดตาม ซึ่งตัวละครบางตัวในนวนิยายก็สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหา ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตได้ด้วยวิจารณญาณที่สุขุม ลึกซึ้ง หรือตัดสินใจแก้ไขปัญหาในชีวิตโดยใช้เหตุผล มากกว่าอารมณ์ อันสมควรที่ผู้อ่านจะถือเป็นแบบอย่าง ดังนั้น จึงทำให้จริยธรรมด้าน "รู้จัก ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล" เป็นจริยธรรมอีกด้านหนึ่งที่จัดได้ว่ามีค่าความถี่รวมสูงในการวิจัยครั้งนี้ เพราะปรากฏความถี่ในนวนิยาย เรื่องต่าง ๆ รวมกันมากกว่า 150 ครั้ง ในขณะที่จริยธรรม บางด้านปรากฏความถี่ในนวนิยาย เรื่องต่าง ๆ รวมกันไม่ถึง 40 ครั้ง

จริยธรรมที่ปรากฏความถี่ในนวนิยาย เรื่องต่าง ๆ รวมกันไม่ถึง 40 ครั้ง ในการวิจัย

ครั้งนี้มีอยู่ 4 ด้านคือ จริยธรรมด้าน "รักและเทิดทูนชาติ", "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์", "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ" และ "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย" ซึ่งก็มีข้อน่าสังเกตว่า จริยธรรม เหล่านี้เป็นจริยธรรมที่เมื่อนุชย์ยึดถือเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติแล้ว ก็จะได้ส่งผลดีให้เกิดกับตนเองโดยตรง และยังประโยชน์ให้เกิดกับสังคมและประเทศชาติ เป็นสำคัญ

สำหรับจริยธรรมด้าน "รักและเทิดทูนชาติ" และ "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์"

นั้น จริยธรรม 2 ด้านนี้มีปรากฏมากในนวนิยายประเภทอิงประวัติศาสตร์ นวนิยายอิงพระประวัติของพระมหากษัตริย์พระองค์ใดพระองค์หนึ่ง และนวนิยายอิงการเมืองบางเรื่อง แต่เนื่องจากในจำนวนนวนิยายที่เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาทั้ง 20 เรื่องนั้น ไม่มีเรื่องใดเลยที่จัดได้ว่าเป็นนวนิยายประเภทต่าง ๆ ดังกล่าว ดังนั้นจึงทำให้จริยธรรมทั้งสองด้านปรากฏค่าความถี่รวมค่อนข้างต่ำ ในการวิจัยครั้งนี้ เพราะในนวนิยายโดยทั่วไป การที่จะสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับความรักชาติ และการเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์เข้าไปให้กลมกลืนกับเนื้อเรื่อง อาจจะเป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ถนัดนัก โดยเฉพาะจริยธรรมด้าน "รักและเทิดทูนพระมหากษัตริย์" นั้น การที่มีปรากฏอยู่น้อยในเนื้อหาของนวนิยายเรื่องต่าง ๆ ก็ไม่ได้แสดงว่าคนไทยไม่รักและเทิดทูนในสถาบันพระมหากษัตริย์ แต่กลับจะสะท้อนให้เห็นว่า คนไทยมีความเคารพและยกย่องสถาบันดังกล่าว เป็นอย่างสูงและถือว่าสถาบันพระมหากษัตริย์ย่อมอยู่เหนือคำวิพากษ์วิจารณ์ใด ๆ จึงไม่กล่าวถึงอย่างหว่าหรือโดยไม่มีเหตุอันสมควร

ในส่วนของจริยธรรมอีกด้านหนึ่งที่มีค่าความถี่รวมต่ำในการวิจัยครั้งนี้คือ "มีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงทรัพยากรของชาติ" นั้น การที่ปรากฏค่าความถี่รวมต่ำก็เพราะจริยธรรมด้านนี้เป็นจริยธรรมที่พบในนวนิยายที่เป็นประชากรในการวิจัยเพียง 4 เรื่อง และในจำนวนนี้ก็มีเพียงเรื่องเดียวเท่านั้นที่มุ่งเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างจริงจังคือเรื่องชีวิตบ้านป่า ซึ่งมุ่งเสนอปัญหาเกี่ยวกับการทำลายทรัพยากรประเภทสัตว์ป่า ส่วนนวนิยายที่เหลืออีก 3 เรื่องที่มีเนื้อหาที่ทันสมัยในทัศนทางจริยธรรมด้านนี้สอดแทรกอยู่ ก็มีสอดแทรกอยู่เพียงเรื่องละครั้งเท่านั้น ทั้งนี้ทำให้นึกถึงผลงานวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติที่ได้สำรวจหนังสืออ่านสำหรับเยาวชนที่จัดพิมพ์ขึ้นระหว่าง พ.ศ. 2524-2526 และพบว่าในบรรดานวนิยายประเภทต่าง ๆ ที่ผลิตน้อยนั้น นอกจากทัศนียภาพ นวนิยายท่องเที่ยว และนวนิยายอิงศาสนาและปรัชญาแล้ว ก็ยังมีนวนิยายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

รวมอยู่ด้วยอีกประเภทหนึ่ง (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ
อ้างถึง ลมูล รัตตากร 2529: 48)

ในทำนองเดียวกับจริยธรรมด้าน "รักและเทิดทูนชาติ" และ "รักและเทิดทูน
พระมหากษัตริย์" การที่จริยธรรมด้าน "กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย"
เป็นจริยธรรมที่ปรากฏค่าความถี่รวมค่าที่ต่ำสุดในการวิจัยครั้งนี้ คือปรากฏค่าความถี่รวมเพียง
9 ครั้งนั้น ก็เนื่องจากไม่มีนวนิยายที่เป็นประชากรในการวิจัย เรื่องใดเลยที่จัดได้ว่าเป็นนวนิยาย
อิงการ เมืองหรือแม้แต่นวนิยายล้อเลียนการเมือง ทั้งที่อันที่จริงแล้ว นวนิยายล้อเลียนการเมือง
บางเรื่องอย่างเช่น เรื่องไฟแดง ก็เป็นนวนิยายเรื่องหนึ่งที่ครุภาษาไทยเห็นว่าเหมาะสมจะใช้
เป็นหนังสืออ่านประกอบในระดับมัธยมศึกษา (จิริ เปลี่ยนสมัย 2518: บทคัดย่อ) และ เป็น
เรื่องที่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายชอบอ่านด้วย (ยุพา โชติเกียรติ 2518: 54)

จริยธรรมบางด้านที่ควรเร่งปลูกฝังให้แก่เยาวชนของชาติ

แม้ว่าจริยธรรมทั้ง 25 ด้านที่เป็นตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ จะล้วนเป็นจริยธรรมที่
แจกแจงมาจาก "คุณลักษณะของคนไทยที่มีความจำเป็นต้องปลูกฝังให้ถึงพร้อมในสถานการณ์
ปัจจุบัน" แต่ก็มีจริยธรรมบางด้านที่ผู้วิจัยมีความเห็นว่า สมควรจะต้องเร่งปลูกฝังให้แก่เยาวชน
ของชาติก่อนด้านอื่น ๆ จริยธรรมดังกล่าวก็คือ จริยธรรมที่เกี่ยวกับความมีระเบียบวินัย ความ
ประหยัด การสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ การรู้จักคิดริเริ่ม
ความกระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย การรักและเทิดทูนศาสนา การรู้จัก
พึ่งตนเอง การมีอุดมคติ และการมีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ

ความมีระเบียบวินัย

ความมีระเบียบวินัย นอกจากจะหมายถึงการปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบ
ข้อบังคับของหมู่คณะแล้ว ยังหมายถึงการใช้ชีวิตอย่างมีแบบแผน มีมาตรฐานความประพฤติที่ดี
ด้วย ในส่วนของความมีระเบียบวินัยที่หมายถึงการปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบข้อบังคับ
ของหมู่คณะนั้นคนไทยส่วนใหญ่มักจะไม่บกพร่อง เพราะถ้าละเมิดกฎหมายก็ต้องได้รับโทษ
ตามบทบัญญัติของบ้านเมือง และถ้าฝ่าฝืนกฎระเบียบของหมู่คณะก็จะทำให้ไม่เป็นที่ยอมรับของ
กลุ่มหรือสังคมซึ่งคนปกติย่อมไม่ต้องการ เช่นนั้น เพราะมนุษย์จัดได้ว่าเป็น "สัตว์สังคม" โดย

ธรรมชาติ แต่สำหรับความมีระเบียบวินัยที่หมายถึงการใช้ชีวิตอย่างมีแบบแผน มีมาตรฐานความประพฤติที่ดีหรือที่เรียกว่าเป็นความมีระเบียบวินัยในตนเองนั้น เป็นคุณลักษณะที่คนไทยจำนวนมากยังขาดอยู่ ดังจะเห็นได้จากสภาพแม่น้ำลำคลองและถนนหนทางบางสายที่เต็มไปด้วยเศษขยะมูลฝอยที่คนทิ้งลงไปด้วยความมั่งงายและด้วยความเสขชิน จนกระทั่งต้องมีการรณรงค์ในเรื่องความสะอาดกันขึ้นในปัจจุบัน ดังนั้นการปลูกฝังให้คนมีคุณลักษณะทางด้านจริยธรรมด้านนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญ เพราะหากทำสำเร็จแล้วอย่างน้อยก็จะทำให้สามารถระงับต้นเหตุของการเกิดปัญหาตามมาวาระบางประการได้ นอกจากนี้ความมีระเบียบวินัยในตนเองยังมักจะทำให้เกิดคุณลักษณะที่ดีอีกประการหนึ่งตามมาคือความรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง ซึ่งทั้ง "ความมีระเบียบวินัยในตนเอง" และ "ความรับผิดชอบในการทำงาน" ต่างก็เป็นคุณลักษณะที่ครูและผู้บริหารเห็นว่านักเรียนในระดับมัธยมศึกษาอย่างขาดอยู่ ทั้งนี้เป็นข้อมูลที่พบในผลการวิจัยของอรนันท์ บุญประสิทธิ์ (2522: 104-105) ที่ได้สำรวจความคิดเห็นของครูและผู้บริหารที่มีต่อพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า นอกจากนวนิยายเรื่องข้างหลังภาพแล้ว นวนิยายที่เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาเรื่องอื่น ๆ ต่างก็มีเนื้อหาที่ทำให้เกิดมโนทัศน์ทางจริยธรรมด้าน "มีระเบียบวินัย" ปรากฏอยู่ ซึ่งครูสามารถหยิบยกขึ้นมาชี้ให้นักเรียนเห็น เพื่อสอนสอดแทรกจริยธรรมด้านนี้ได้ โดยเรื่องที่น่าจะใช้ในการสร้างเสริมคุณลักษณะทางจริยธรรมด้านนี้ให้แก่แก่นักเรียนได้ดีที่สุดได้แก่เรื่องอยู่กับก๋ง เพราะมีเนื้อหาที่ใหม่ มโนทัศน์ทางจริยธรรมด้าน "มีระเบียบวินัย" ปรากฏอยู่มากกว่าเรื่องอื่น ๆ ซึ่งเนื้อหาที่ใหม่ มโนทัศน์ทางจริยธรรมด้านนี้ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องดังกล่าวจะเน้นไปในด้านความมีระเบียบวินัยในตนเอง เป็นส่วนใหญ่

ความประหยัด

ความประหยัดเป็นคุณลักษณะที่คนไทยจำนวนมากในปัจจุบันยังขาดอยู่ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะค่านิยมของสังคมที่ยกย่อง "คนใจกว้าง และคนมีน้ำใจ" และรังเกียจคนที่ถืออุปนิสัยตระหนี่ถี่เหนียว ทำให้คนบางคนยอมใช้จ่ายเกินความจำเป็น เพื่อรักษาภาพพจน์ของตนเองในสายตาของผู้อื่นไว้ นอกจากนี้สังคมไทยในยุคนี้ยังเป็นยุคของการแข่งขันกันสะสมวัตถุสมบัติ ทรัพย์สินต่าง ๆ และแข่งขันกันแสวงหาความสะดวกสบาย ทำให้คนจำนวนมากต้องใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยไปกับสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งหลายเพื่อให้เกิดความรู้สึกเท่าเทียมกับผู้อื่น ทัศนคติและค่านิยมที่ผิด ๆ เหล่านี้การศึกษาควรถือเป็นภาระในการที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไข โดยพยายาม

ทำให้เด็กเห็นคุณค่าของความประหยัด และไม่เกิดความเข้าใจผิดว่าความประหยัดคือความตระหนี่ถี่เหนียว

ในการชี้แนะให้นักเรียนเห็นความสำคัญของจริยธรรมด้านนี้โดยใช้นวนิยายที่เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาเป็นเครื่องมือนั้น นอกจากเรื่องกามนิศ (ภาคพื้นดิน) เกิดเป็นหมอ ชีวิตบ้านป่า และได้รับกาสาวพัสตร์แล้ว นวนิยายเรื่องอื่น ๆ ล้วนแต่มีเนื้อหาที่ใหม่ โทนทัศน์ทางจริยธรรมด้านนี้ปรากฏอยู่ โดยเรื่องที่จะทำให้นักเรียนได้มีทัศนคติทางจริยธรรมในด้านนี้มากที่สุดก็คือ จดหมายจากเมืองไทย

การสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ

จริยธรรมด้านนี้ เป็นจริยธรรมที่จะทำให้นักในหน้าที่ที่พลเมืองดีพึงประพฤติปฏิบัติ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สุขต่อสังคมและประเทศชาติโดยส่วนรวม ซึ่งการที่จะทำให้นักเกิดจิตสำนึกดังกล่าวก็ควรจะต้องทำตั้งแต่วัยเด็ก แต่จากผลการวิจัยเรื่อง "ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของเด็กไทย" ของ สวนา พรพัฒน์กุล (2520: 38) พบว่า โดยทั่วไปแล้ว เด็กไทยมีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองอยู่ในเกณฑ์ต่ำ จึงควรที่โรงเรียนและครูจะต้องปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณลักษณะของจริยธรรม ในด้านนี้ให้มากขึ้น

แต่ปรากฏว่าในนวนิยายที่เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาวิชาภาษาไทยทั้ง 20 เรื่องที่เป็นประชากรในการวิจัยครั้งนี้ มีถึง 6 เรื่องที่ขาดเนื้อหาที่ทำให้เกิดมีทัศนคติทางจริยธรรมด้านนี้ และในนวนิยายอีก 14 เรื่องที่มีเนื้อหาที่ใหม่ โทนทัศน์ทางจริยธรรมด้านนี้ปรากฏอยู่ ส่วนใหญ่ก็มีปรากฏอยู่ในความถี่ที่ต่ำมากคือไม่ถึง 10 ครั้ง โดยมีนวนิยายเพียงเรื่องเดียวเท่านั้นที่มีเนื้อหาที่ใหม่ โทนทัศน์ทางจริยธรรมด้านนี้อยู่มากกว่า 10 ครั้งคือเรื่องปลาทอง

การรู้จักคิดริเริ่ม

คุณลักษณะของการรู้จักคิดริเริ่ม จะเกิดขึ้นได้ก็คือเมื่อสติปัญญาของบุคคลได้รับการพัฒนามาจนถึงระดับหนึ่ง คือระดับที่มีความคล่องตัวในการคิดหรือมีกระบวนการคิดที่รวดเร็ว และเป็นอิสระ และมีความกล้าและความกระตือรือร้นที่จะทดลองกระทำสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง และปรับปรุงสภาพที่บกพร่องของสังคมให้ดีขึ้น

การวิจัยครั้งนี้พบว่า สำหรับจริยธรรมในด้าน “รู้จักคิดริเริ่ม” นั้น นอกจากนวนิยายเรื่องข้างหลังภาพ ได้รับกาสาawatพัสดร์ และลูกอีสาน แล้ว นวนิยายเรื่องอื่น ๆ ล้วนมีเนื้อหาที่ครูสามารถหยิบยกขึ้นมาเพื่อปลูกฝังจริยธรรมในด้านที่เกี่ยวกับ “การรู้จักคิดริเริ่ม” ได้ โดยที่นวนิยายเรื่องจดหมายจากเมืองไทยจะมีเนื้อหาด้านโน้ตศน์ทางจริยธรรมในด้านนี้ปรากฏอยู่มากที่สุด

ความกระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย

แม้ว่าประเทศไทยจะใช้ระบอบปกครองแบบประชาธิปไตยมานานกว่า 50 ปี แล้ว แต่คนส่วนใหญ่ก็ยังไม่มีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองเท่าที่ควร ทั้งนี้เห็นได้จากในการเลือกตั้งแต่ละครั้งที่คนมักไปใช้สิทธิใช้เสียงในการเลือกตั้งกันน้อยกว่าเป้าหมายที่คาดไว้ และการที่คนขาดความกระตือรือร้นดังกล่าว เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยไม่พัฒนาไปเท่าที่ควร ซึ่งสาเหตุที่ทำให้คนไทยขาดความกระตือรือร้นในการที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตามระบอบประชาธิปไตยนั้น ถ้าจะวิเคราะห์กันไปแล้วก็ถึงจะเป็น เพราะพลเมืองของเราไม่ได้รับการปลูกฝังให้เกิดทัศนคติที่ดีและมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการปกครองระบอบนี้มาตั้งแต่ยังเด็ก ดังปรากฏในผลการวิจัยเรื่อง “ความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของเด็กไทย” ของ สวนา พรพัฒน์กุล (2520: 88) ว่าในส่วนของความเข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยนั้น มีเด็กที่เป็นตัวอย่างประชากรในการวิจัยเพียงร้อยละ 20 เท่านั้นที่แสดงความเข้าใจได้ถูกต้อง นอกจากอีกร้อยละ 80 เข้าใจว่าประชาธิปไตยคือการมีอิสระ เสรีที่บุคคลจะทำอะไรก็ได้ ดังนั้นสถาบันการศึกษาจึงมีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องให้ความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับประชาธิปไตยแก่เด็ก และควรพยายามจัดกิจกรรมตลอดจนมวลประสบการณ์ทั้งปวงที่จะทำให้เด็กได้ฝึกสวมบทบาทในฐานะพลเมืองของประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อให้เด็กเกิดความคุ้นเคยกับการปกครองระบอบนี้และ เกิดความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในการปกครอง เมื่อถึงวัยอันสมควร

การที่จะใช้นวนิยายที่เป็นหนังสืออ่านนอกเวลากลุ่มที่เป็นประชากรในการวิจัยครั้งนี้ในการสร้างเสริมคุณลักษณะเกี่ยวกับความ “กระตือรือร้นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย” คงจะทำได้ยาก เพราะมีนวนิยายเพียง 3 เรื่องเท่านั้นที่มีเนื้อหาที่ใ้หมโน้ตศน์ทางจริยธรรมด้านนี้สอดแทรกอยู่ และเรื่องที่จะใช้ในการปลูกฝังคุณลักษณะทางจริยธรรมด้านนี้ให้แก่ักเรียน

ได้ก็มีเพียงเรื่องเดียวคือเรื่องปลูกลง ส่วนนวนิยายอีก 2 เรื่องที่มีเนื้อหาที่โหดโหดทาง จริยธรรมด้านนี้ปรากฏอยู่คือ เรื่องจดหมายจาก เมืองไทย และอุดมการณ์ เส้นขนานนั้น มีเนื้อหา ที่โหดโหดทางจริยธรรมด้านนี้ปรากฏอยู่เพียงเรื่องละ 1 ครั้ง เท่านั้น

การรักและ เติบโตศาสนา

เนื่องจากเขาชวนในปัจจุบันมีความใกล้ชิดและเห็นคุณค่าของศาสนาน้อยลง ดังนั้น จริยธรรมในด้านที่เกี่ยวกับการรักและเติบโตศาสนา จึงเป็นจริยธรรมอีกด้านหนึ่งที่ควรเร่ง ปลุกฝังให้แก่เขาชวนทั้งหลาย โดยการปลุกฝังควรเน้นที่การส่งเสริมให้เขาชวนมีความเลื่อมใส ศรัทธาในศาสนาที่ตนนับถืออย่างมีเหตุผล และควรสนับสนุนให้เขาชวนรู้จักประกอบพิธีกรรมทาง ศาสนาบ้างตามสมควร เพราะการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาย่อมจะทำให้คนมีโอกาสใกล้ชิด ศาสนาและมองเห็นคุณค่าของศาสนามากขึ้น ซึ่งหากสามารถปลุกฝังจริยธรรมด้านนี้ให้เกิดขึ้น ในตัวบุคคลได้สำเร็จแล้ว ก็ย่อมจะทำให้บุคคลเป็นคนที่มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาปหรือ ทรินิโอดดับปะ อันง่ายต่อการที่จะปลุกฝังจริยธรรมด้านอื่น ๆ ให้เกิดขึ้นต่อไป

ในจำนวนนวนิยายที่เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาทั้ง 20 เรื่อง มีถึง 4 เรื่องหรือ คิดเป็นร้อยละยี่สิบที่มีลักษณะ เป็นนวนิยายอิงธรรมะหรือนวนิยายแนวธรรมนิยม นวนิยายทั้ง 4 เรื่องดังกล่าวได้แก่เรื่องกองทัพธรรม เขิงผาติพพานต์ ไคร่มกาสาวพัสตร์ และธรรม ซึ่งหากครูต้องการส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรักและเติบโตศาสนา ก็อาจทำได้โดยกำหนด ให้นักเรียนอ่านนวนิยายเหล่านี้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลา เพราะนวนิยายทั้ง 4 เรื่องต่างก็มี จุดเน้นที่เด่นชัดว่าต้องการจะเผยแพร่และแสดงให้เห็นคุณค่าของพุทธศาสนา และจริยธรรม ที่ปรากฏมากเป็นอันดับหนึ่งในนวนิยายทั้ง 4 เรื่องก็เป็นจริยธรรมด้านเดียวกัน คือจริยธรรมด้าน "รักและ เติบโตศาสนา"

การรู้จักพึ่งตนเอง

การรู้จักพึ่งตนเองเป็นคุณลักษณะที่คนทุกคนในสังคมปัจจุบันควรมี เพราะสังคม ปัจจุบัน เป็นสังคมที่ให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าจิตใจ จึงทำให้คนต้องใช้ชีวิตอยู่กับการ แข่งขันอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่เด็กจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิ โอกาส และ ผลประโยชน์ต่าง ๆ การศึกษาจึงควรเตรียมความพร้อมให้เด็กรู้จักพึ่งตนเองเพื่อให้สามารถ

เอาตัวรอดได้ในสังคมที่มีสภาพดังกล่าว และในขณะที่เดียวกันก็ควรส่งเสริมให้เด็กรู้จักพึ่งตนเอง ในทางที่เหมาะสมด้วยคือในทางที่ไม่เอาัดเอา เปรียบหรือก่อความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น

แม้ผลการวิจัยครั้งนี้จะพบว่า มีเพียงนวนิยายเรื่องปลาลง และกองทัพธรรม เท่านั้นที่มี เนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมด้านนี้ปรากฏอยู่ในความถี่มากกว่า 10 ครั้ง แต่เมื่ออ่านนวนิยาย เรื่องต่าง ๆ โดยตลอดแล้วก็จะเห็นได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมด้านนี้ได้จากนวนิยายทั้ง 2 เรื่องดังกล่าวกลับจะไม่เด่นชัดเท่ากับแนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมด้านเดียวกันนี้ได้จากนวนิยาย เรื่องอื่น ๆ บางเรื่องที่ปรากฏความถี่น้อยกว่า คือเรื่อง เกิดเป็นหมอ ละครแห่งชีวิต และอยู่กับกิ่ง ซึ่งหากครูกำหนดให้นักเรียนอ่านนวนิยาย 3 เรื่องนี้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาแล้ว ก็คงจะทำให้ นักเรียนมองเห็นความสำคัญของการมีจริยธรรมด้านนี้มากขึ้น

การมีอุดมคติ

โดยทั่วไปเมื่อพูดถึงการมีอุดมคติ คนส่วนใหญ่มักจะนึกถึงการมีปณิธานที่จะบำเพ็ญตน ให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม แต่สำหรับในการวิจัยครั้งนี้การมีอุดมคติจะครอบคลุมถึง ลักษณะมุ่งอนาคตของบุคคลด้วย การมีอุดมคติเป็นคุณลักษณะทางจริยธรรมที่จัดอยู่ในประเภทที่จะ สร้างความเจริญให้ทั้งกับคนและชาติบ้านเมือง เพราะการมีอุดมคติจะทำให้คนใช้ชีวิตอย่างมี จุดหมาย รู้จักวางแผนชีวิต และตั้งที่กล่าวมาแล้วว่าคนที่มีอุดมคติมักมุ่งหวังที่จะบำเพ็ญตนให้เป็น ประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคม ดังนั้นคนที่มีอุดมคติจึงเป็นคนที่ประเทศชาติต้องการ และการปลูกฝัง ให้เด็กมีคุณลักษณะทางจริยธรรมด้านนี้จึง เป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่ง

นวนิยายที่มีเนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรมด้าน "มีอุดมคติ" สอดแทรกอยู่มากที่สุดในจำนวนนวนิยายที่เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาทั้ง 20 เรื่องก็คือนวนิยายเรื่องร่มธรรม ส่วน นวนิยายเรื่อง ๆ ยกเว้นเรื่องล่องไพร เล่ม 1 ก็ล้วนแต่มีเนื้อหาที่ใหม่ โดดเด่นทางจริยธรรม ด้านนี้ปรากฏอยู่ให้ครูสามารถเลือกหยิบยกไปใช้ในการปลูกฝังให้กับนักเรียนได้

การมีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ

ศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ย่อมเป็นสิ่งที่เชิดหน้าชูตาของชาติ เพราะเป็นประจักษ์พยาน ที่แสดงให้เห็นถึงความรุ่งเรืองในอดีต ซึ่งการที่คนในยุคนี้ได้มีโอกาสรู้เห็นเกี่ยวกับศิลป วัฒนธรรมของชาติอยู่ในปัจจุบันก็เพราะความดีของคนรุ่นก่อนที่ได้รักษาสืบทอดต่อ ๆ กันมา

จึง เป็นหน้าที่ของคน ในยุคนี้ที่จะต้องรักษาสืบทอดต่อไปให้ถึงรุ่นลูกหลาน ภาระหน้าที่ของการศึกษา ในส่วนที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะทางจริยธรรมด้านนี้จึงอยู่ที่การพยายามปลูกฝังให้คนเกิดความภาคภูมิใจ และมองเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมของชาติ เพื่อที่จะได้เกิดจิตสำนึกในอันที่จะรักษาสืบทอดให้คงอยู่ ตลอดไป

ในนวนิยายที่เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาทั้ง 20 เรื่อง เรื่องที่มีเนื้อหาที่โหดโหดในทัศนทาง จริยธรรมด้านนี้ปรากฏอยู่มากกว่าเรื่องอื่น ๆ ก็คือเรื่องจดหมายจากเมืองไทย แต่ก็มิใช่น่าสังเกต ว่า เนื้อหาที่โหดโหดในทัศนทางจริยธรรมด้านนี้เกี่ยวกับ "การมีความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงศิลป วัฒนธรรมของชาติ" ที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องดังกล่าวเกือบทั้งหมด จะเป็น เนื้อหาที่ทำให้เกิด มโนทัศน์เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของจีนไม่ใช่ของไทย ดังนั้น นวนิยายเรื่องอื่น ๆ บางเรื่องจึงอาจ เหมาะสมกว่าหากต้องการทำให้นักเรียน เกิดทัศนคติที่ดีต่อศิลปวัฒนธรรมของไทย ซึ่งก็ได้แก่ เรื่องผู้ดี ผู้ใหญ่ลี้กับนางมา และลูกอีสาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับคณะกรรมการจัดทำหนังสือเรียนและคู่มือครูภาษาไทย ศูนย์พัฒนา

หลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการ

1. ผู้ที่รับผิดชอบหลักสูตรในส่วนของหนังสืออ่านนอกเวลาวิชาภาษาไทยในระดับ มัธยมศึกษาคือ "คณะกรรมการจัดทำหนังสือเรียนและคู่มือครูภาษาไทย" ของศูนย์พัฒนาหลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการ ควรจะได้มีโอกาสศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวกับการประเมิน คุณค่าของหนังสืออ่านนอกเวลาที่กำลังใช้อยู่ในปัจจุบัน งานวิจัยเกี่ยวกับการสำรวจความคิดเห็น ของครูและนักเรียน เกี่ยวกับหนังสือที่เหมาะสมจะใช้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลา และงานวิจัย เกี่ยวกับบรรณนิยม ในการอ่านของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการพิจารณา หากจะมีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตรส่วนนี้ในครั้งต่อไป

2. ในการพิจารณาเพื่อคัดเลือก หรือ เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหนังสือที่จะให้เป็น หนังสืออ่านนอกเวลานั้น นอกจากจะให้ความสำคัญกับโครงเรื่องและสำนวนภาษาแล้ว ก็ควร ให้ความสำคัญกับแนวคิดทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ ที่สอดแทรกอยู่ในหนังสือด้วยถึงแม้ว่าจุดมุ่งหมาย หลักของหลักสูตรส่วนนี้จะไม่ได้เน้นที่การให้จริยศึกษาแก่นักเรียนก็ตาม ทั้งนี้เพราะ เป็นที่ยอมรับ กันโดยทั่วไปว่าการอ่านวรรณกรรมประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะวรรณกรรมประเภทนวนิยายนั้นจะ

ช่วยยกระดับศีลธรรมจรรยาของผู้อ่านให้สูงขึ้นได้ ดังนั้นหากหลักสูตรในส่วนของหนังสืออ่านนอกเวลาจะสามารถพัฒนาลักษณะทางจริยธรรมในตัวของนักเรียนได้ด้วยแล้ว ก็ต้องนับเป็นผลพลอยได้ที่มีค่าและมีประโยชน์อย่างยิ่ง

ข้อเสนอแนะสำหรับครูภาษาไทย

ในการเรียนการสอนเกี่ยวกับหนังสืออ่านนอกเวลา ครูควรถือโอกาสชี้แนะให้นักเรียนได้ตระหนักถึงแนวคิดทางจริยธรรมด้านต่าง ๆ ที่สอดแทรกอยู่ในหนังสือ โดยหากเห็นว่าการชี้แนะโดยตรงจะทำให้บรรยากาศของการเรียนการสอนน่าเบื่อ ไม่น่าสนใจแล้ว ครูก็อาจใช้วิธีอื่นเข้าช่วยได้ เช่น จัดให้นักเรียนอภิปรายหรือโต้วาที เกี่ยวกับลักษณะหรือพฤติกรรมของตัวละคร จัดประกวดความเรียงเกี่ยวกับตัวละครที่นักเรียนชื่นชอบ จัดให้มีการแสดงบทบาทสมมติ หรือคัดเลือกเนื้อเรื่องตอนใดตอนหนึ่งของหนังสือเรื่องใด เรื่องหนึ่งมาให้นักเรียนแสดงละครกัน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับเนื้อหาต้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมที่ปรากฏในนวนิยายกลุ่มอื่น ๆ เช่นนวนิยายที่เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น นวนิยายที่วัยรุ่นสนใจ นวนิยายที่ได้รับรางวัล และนวนิยายที่เขียนขึ้นในแนวต่าง ๆ หรือนวนิยายประเภทใดประเภทหนึ่งโดยเฉพาะ เป็นต้น
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับเนื้อหาต้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมที่ปรากฏในหนังสืออ่านนอกเวลาประเภทอื่น คือประเภทเรื่องสั้น สารคดี และร้อยกรองหรือวรรณคดี
3. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจเนื้อหาต้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมที่ปรากฏในนวนิยายที่เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาโดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา จึงควรมีการวิจัยต่อไปเพื่อให้ทราบว่า เมื่อกลุ่มผู้สอนคือครูภาษาไทยและกลุ่มผู้เรียนคือนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้อ่านนวนิยายเรื่องต่าง ๆ แล้ว จะมีการรับรู้เกี่ยวกับเนื้อหาต้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมที่ปรากฏมากและ เนื้อหาต้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมที่ปรากฏน้อยในนวนิยายตรงกับผลการวิจัยครั้งนี้หรือไม่
4. ควรมีการวิจัยว่าวิธีเสนอเนื้อหาต้านมโนทัศน์ทางจริยธรรมในนวนิยายวิธีใดที่จะทำให้ผู้อ่านเกิดการรับรู้และเกิดความรู้สึกคล้อยตามได้ดีที่สุด ทั้งนี้เพราะการเสนอเนื้อหาต้าน

มโนทัศน์ทางจริยธรรมในนวนิยายอาจทำได้หลายวิธีเช่นวิธีสอดแทรกไปในคำบรรยายโดยทั่วไป วิธีสอดแทรกไปในเหตุการณ์ (เช่นคำพูดหรือความคิด) ของตัวละคร วิธีทำให้เห็นผลดีและผลเสียของการมีและการขาดจริยธรรมด้านต่าง ๆ โดยแสดงให้เห็นถึงผลตอบแทนที่ตัวละครได้รับ และวิธีสร้างตัวละครที่เป็นตัวแบบทางจริยธรรม เป็นต้น